

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tése és hirdetési díjak küldendők. ::

1908. évi husvétii pátens.

„A Krisztus feltámadott a halálból és azok-
nak, akik elaludtak, lett első zsengejek“ (I. Kor.
15., 20.). Pál apostol eme szavait ekhözza
az egész tavaszi természet. — Ezekkel a sza-
vakkal köszöntelek benneteket én is, szeretett
atyámfiak az Úrban, midőn a küszöbön álló
nagy ünnepek előestéjén ismét bekopogtatok
hozzátok jó bizonyoságot téve a Krisztusról
és arról az idvességes tudományról, melyben
élet és halhatatlanság vagyon azok számára,
akik bizodalommal várják „a nagy Istennek
és a mi Megtartónknak a Jézus Krisztusnak
dicsőséges megjelenését“. (Tit. 2., 13.)

Jól tudom, kedves atyámfiak, hogy ti
mindnyájan ezek közül valók vagytok s ezek
közül valónak vallom én is a mi hozzátok kül-
dött fiunkat, akit eddig is főképpen arra tanít-
tunk, hogy „megtartván a hitet és jó lelki-
ismeretet“ (1. Tim. 1, 19.), az legyen neki mind
életében, mind halálában egyetlenegy remény-
sége, hogy „a Krisztus meghalt a mi bűneinkért
és eltemtetett és feltámadott harmadnapon, az
Írások szerint (I. Kor. 15. 3–4.) a mi meg-
igazulásunkért“. (Róm. 4, 25.)

Meghalt, eltemtetett és feltámadott! Iga-
zán és bizonnal, úgy, amint íva vagyon!

S így léssen mivelünk is! Meg kell hal-
nunk, el kell temetnünk mindnyájunknak;
mert „elvégzett dolog az emberek között, hogy
egyszer meghaljanak“ (Zsid. 9, 27.) s e te-
kintetben nincsen az Isten előtt személyválo-
gató. Testünkre nézve porból lettünk s is-
mét porrá leszünk. De mert „a bűn által jött
a világra a halál“ (Róm. 5, 12.), az Isten pedig
az ő Fiát kegyelméből „az előbbeni bűnöknek
megbocsátásában való igazságának megmutatására

rendelte — a Krisztus vérében való hit által“
(Róm. 3, 25.), annakokáért a halálnak oka
megszűnván, megszűnik az okozat is s bár
a bűnös test porba hull, hogy a bűn zsoldját
lefizesse, halála nem örök halál, hanem olyan
álom, melyre egy napon a feltámadás és a meg-
dicsőülés hajnala derül. Hogy így lesz, arra a
feltámadott Krisztus a mi zálogunk; mert
„miképpen Ádámban mindnyájan meghalunk,
azonképpen a Krisztusban mindnyájan megele-
venítettünk“. (I. Kor. 15, 22.)

Feltámadunk tehát egy napon mi is, mi-
képpen a Krisztus feltámadott s „akkor léssen
ami megíratott: elnyellette a halál szinte a
diadalomig“. (1. Kor. 15, 54.)

Ime, ez az az egyszerű, de felséges s
szomorú szívetek vigasztaló husvétii igazság,
amelyet én is vallok, atyámfiak s amit a mi hoz-
zátok küldött fiunk által az én itt lakó atyám-
fiaival egy értelemben nektek és a ti gyüle-
kezetekben prédikáltatni óhajtok.

Az Isten pedig, aki újonnan szült minket
az élő reménységre s kegyelmesen készít minket
az ő országának örökségére, áldjon meg mind-
nyájunkat s tegye gyümölcsözővé bennünk az
evangéliumot, melyet be is vettünk, hirdetünk
is ti nektek s veletek együtt mindazoknak, akik
a Krisztusban hisznek!

Légyen boldog és idvességes a ti husvétii
ünneplétek!

Irtam Debreczenben, 1908 április 15.

a tu hívőtársatok s atyátokfia a meghalt, de fel-
támadott Krisztusban:

Eröss Lajos
akadémiai igazgató.

Feltámadás.

*Tele van a természet
Husvéti, szent csodákkal.
Az erdők rejtett mélye
Titkos álmélkodással,
Diadalmas föltámadással!*

*A bokrokon, a fákon
Friss lombok jesledeznek.
S a madarak a nyíló,
Virágos kikeletnek:
Hallelujákat zengedeznek!*

*Hol van a sírjedő kő?
Az elmozdíthatatlan...
A hét pecsétű zárok?
— Lehullnak, mire halkan
A legelső kis rügy kipattan.*

*Hol az őrző poroszlok
Gögös bizakodása?
A nagy eltemetésbe,
Az örök elmúlásba:
— Az első tavaszi sugárra!*

*Imé az Úr szavára
Minden halál föléled,
S szemfedő, kripta zára,
Hódolva hull elébed:
Óh, örök, győzedelmes Élet!*

Szaboleska Mihály.

Husvétkor.

*Hirdetjük husvéti
Hangos örömdallal:
Kitörtél a sírból
Fényes diadallal.*

*Olvadó érzelmek,
Lángoló beszédek...
S a sok szép virágnak
Gyümölcse a — vétek.*

*De az emberszívek
Hajh, úgy eltemetnek,
Hogy nem jut belőled
Semmi az életnek.*

*Amig lesz egy koldús,
Amig lesz egy árva:
Virágos koporsók
A szívek, bezárva!*

*Szólják, érzik is tán
Szeretet parancsát;
De a tömeg sorsa
Nyomorúság, rabság!*

*Szívek, puha szívek:
Mikor lesztek sziklák,
Melyek az Úr előtt
Az útát megnyitják?*

Jánosi Zoltán.

Husvét.

Ez még ma is mindig a legnagyobb ünnepünk. Nem csoda, ha jelentősége azonnal megragadta a szíveket. A Megváltó pályája itt a legdrámaibb, a hitnek fundamentuma itt a legmélyebb, az érzések ereje itt a legközvetlenebb.

Még a külső természet is e ponton kapcsolódik be leghatározottabban a belső üdvtörténet eseményeibe s a megújult mezőkkel, az életnek számtalan jelenségeivel példázza a feltámadást, az újjászületést és az örökéletet.

Maga a nép is ezt az ünnepet szereti leginkább. A karácsonynak szívéből örül, de jelentőségét csak most, a szocializmus hatása alatt kezdi érteni. A pünköshti csoda történetét pedig szintén csak a múltra, a keresztyén egyház alakulására viszi által. A husvét a feltámadás hite mellett az erkölcsi igazságszolgáltatás gondolatával is eltölti és megnyugtatja lelkét.

A husvét főbb jellemvonása azonban mégis csak az újjászületés, az új alakba való fejlődés, a tökéletesedés gondolata marad. Az örök győzelmes élet.

Erről az újjászületésről, új, tökéletesebb alakba fejlődésről szeretnénk mi egyházunkkal kapcsolatosan valamit hallani.

Szeretnénk mindennekefelett, hogy a mi életünk öntudatosabb, krisztusibb volna, mint amilyen. Ha a láthatatlan egyház megépüléséről a szívekben több bizonyosságot vehetnénk és adhatnánk.

Szeretnénk, ha ezt a mélyebb, öntudatosabb, nem kívülről befelé szoruló, hanem belőlről kifelé törekvő református egyházi életet a látható egyházban is megfelelő tökéletesebb formációk szolgálták. Szeretnénk, ha az egyház nem csak valami múzeumi intézmény, vagy merő hatalmi szervezet; hanem a nemesebb, tisztább életnek kiapadhatatlan forrása lehetne.

Kívánatosnak tartjuk a most jóformán csak egyházgazdasági vagy egyházhatalmi célokat szolgáló adminisztratív gépezetnek átalakítását.

Sokat szeretnénk erről hallani és egyet-mást magunk is el tudnánk róla mondani. Most azonban alkalomszerűen csak az egyetemes tanügyi bizottság tanácskozásait vesszük alapul és kiragadjuk annak tárgyalásából a Nagy Károly erdélyi egyházkerületi főjegyző és kolozsvári református theol. fakultási igazgató által felvetett gondolatot.

Azt az eszmét pendítette meg Nagy Károly, hogy a debreceni egyetem református theologiai fakultásán a többi kerületek is tanszéket állíthassanak.

Ha lelkészképzésünk színvonalát magasabbra akarjuk emelni, nagyon megszívlelendő gondolat.

Nekünk hittanhallgatóinkat a legtehetségesebb ifjak közül kell válogatnunk, de aztán teljesen ingyen és a legnagyobb gonddal kell őket neveltetnünk.

Ezt pedig csak úgy tehetjük, ha erőnket egyesítjük s a debreceni református theologiai fakultást az egyetemes egyházi fenntartás alá helyezvén, annak még hiányzó tanszékeit közösen adjuk és állítjuk. Adhat minden kerület 1—1 tanszéket s akkor lesz a debreceni egyetemen 10—12 tanszékünk. Ennyi a mi viszonyaink között teljesen elég. Mi történjék a kerületi többi tanszékekkel? Azok alapítványai a hittanhallgatók neveltetésére fordíttassanak. Ez a neveltetés pedig már a 6—8. gimnáziumnál kezdetét vegye. Ezek a semináriumok azokon a főiskolákon, ahol most

theologiai akadémiánk van, a gimnáziumokkal kapcsolatosakban szerveztessenek.

Igy gondolnám én a Nagy Károly által felvetett eszmét megvalósítandónak. Így válhatnék az egyházunk javárási szolgáló az a továbbfejlődéséért.

Erre az útra azonban az egyes egyházkerületeknek önként, minden külső kényszerítés nélkül kell magukat elhatározniok. A protestantizmus elve nem az erőszak, hanem a belső meggyőződés érvényesítése. Nekik meg kell gondolni, hogy rájuk, magyar református egyházra nem az a fő, hogy hol tanulnak lelkészeink, hanem, hogy mentől teljesebb készülséggel bírjanak.

Hogy azonban erre a magaslatra felemelkedhessünk, az volna szükséges, hogy az egyházunkat jellemző széthúzási törekvések megszűnjenek s hogy az egyetemes egyház erősebb legyen.

Ezt csak a törvényhozásnak egyedül a zsinatra ruházásával és az egyházkormányzati gépezet átalakításával lehetne elérni.

Első volna, hogy a konvent a háromévenként ülésző zsinatból alakulna s annak beszámolna.

A másik, hogy a kerületek csak adminisztratív és bírói funkciót végeznének és a harmadik, hogy az iskoláknak autonómia adatnék. Ezekkel és ezek mellett a belső és külső reformok egész sora. A nőnevelés ügyének felkarolása (országos nőnevelő egyesület); a népszolgálat szervezése (népvédő, néptanácsoló óvodák); küzdelem az analfabetizmus és alkohol ellen; cselédképző intézetek és otthonok létesítése és utoljára, de nem utolsónak, minden egyházközösségünknek a bevonásával, anyagi javaink kezelésére, országos központi bank létesítése. Sokszor szólottam már erről a tárgyról, de még eddig nem találtam meghallgattatást. Most, midőn a feltámadás nagy ünnepével kapcsolatban a magyar református egyház újjászületéséről és tökéletesebb formákba való fejlődéséről elmélkedek, ismét felhívom erre a közfigyelmet.

Még egyet. Az egyetemes tanügyi bizottság sem látja a régi helyzet változását enyészetnek és megerősíteni javasolja a tiszántúli egyházkerületnek a debreceni egyetem dolgában való ismert határozatát.

Révész Kálmán indítványára azt is belevevették a javaslatba, hogy a debreceni egyetem református theologiai fakultásán, mely az egyetem integráns alkatrésze legyen, a magyar protestáns egyháztörténelemnek és irodalomnak is tanszék állíttassék.

E tanszék állítása és egy magyar protestáns történelmi társaság szervezése valóban már régen szükséges lett volna.

Mögöttünk a múlt mint egy nagy temető. A nagy temetőben behorpadt sírok, a sírokban a feltámadás hite alatt nyugvó, életökben a hitért és hazáért küzdő hősök és próféták.

Az erkölcsi igazságszolgáltatás hite is követelné; a feltámadás, a fejlődés törvénye is magával hozná, hogy a történelem lapjain, az előadók szavain, a keblek érzelmein keresztül egyházunk dicső múltjára nagyobb fényt derítsenek, a hősök és próféták feltámasztassanak, hírók, nevék és dicsőségek s velük együtt a miénk is a folyton tökéletesebb alakba fejlődő magyar református egyházban és új életre kelt magyar társadalomban prédikáltassék.

Dr. Ferenczy Gyula.

A debreceni egyház új szervezete.

Már többször jeleztük, hogy a debreceni egyházban nagy átalakulások készülnek. Ígértük is lapunk olvasóinak, hogyha az erre vonatkozó határozatok perfektuáltatnak, nem késünk a részletes ismertetéssel. Hisszük, hogy ez a közlemény kiérdemli mindenek szíves érdeklődését. Hiszen Debrecenről hirt hallani jóleső érzés; Debrecen olyan a mi lelkünk szemében, mint egy hegyen épült város. Íme ez az új szervezet is méltó arra, hogy irányt mutasson és szabjon mindazoknak, akik a mi egységünkre s az abban rejlő erőre még adnak valamit.

Mint ismeretes, az új egyházi törvények kimondják a nagyobb egyházak tagozódásának szükségét s erre nézve kétféle módozatot állapítanak meg, ú. m. a parochiális körökre oszlást és a külön egyházközösségekké szervezkedést. Nem tartom szükségesnek külön-külön méltatni e kétféle szervezeti forma lényegét; csak már most bevezetésül óhajtom leszögezni, hogy a zsinati atyák bölcsessége mindkét formátumot helyesnek, célravezetőnek találta s így a helyi viszonyok szerint megengedhetőnek, sőt szabadon megválaszthatónak minősítette.

A debreceni egyház, élve a maga törvényadta jogával, a parochiális körök szerint való szervezkedést választotta, mert ez ősi egyház múltjával, hagyományával ez egyezett meg s az egységben rejlő erő élénk érzete és öntudata távol tartotta — legalább is egyelőre — a külön egyházközösségekké szervezkedéstől. Most még kár volna jóslásokba bocsátkozni s akár azt mondani, hogy ez így marad mindörökké, — akár a külön egyházközösségekké szervezkedést emlegetni. Lehet, hogy a természetes fejlődés útján ez utóbbi is el fog következni; — mint ahogy igen valószínű, hogy az 1904-iki zsinat is átmeneti intézkedésként foglalta törvénybe a parochiális körök szerint való szervezkedés feltételét.

Egyházunk presbyteriuma erre vonatkozólag a következő szervezeti szabályzatot fogadta el:

A debreceni református egyház parochiális köreinek szervezeti szabályzata.

1. §.

A debreceni egyházat az egyházi I. t.-c. 10. §-a alapján és az egyházkerületi közgyűlés 21/D) — 1907+261—1908+519—1908. sz. végzése értelmében 8 parochiális körre osztja fel a presbyterium.

2. §.

A nyolc parochiális körbe lehetőség szerint egyenlő számban osztattak be a hívek. A nyolc parochiális kör a következő:

1. *Csapó-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze Jánosi Zoltán. (Az e körbe most számított lelkek összes száma: 5477.)

2. *Péterfia-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze dr. Baltazár Dezső. (E körre esik ma összesen 4927 lélek.)

3. *Hatvan-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze Dicsőfi József. (Lélekszám ma: 5089.)

4. *Piac-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze Szele György. (Lélekszám ma: 4842.)

5. *Ispotályi* parochiális kör. Vezető-lelkésze Könyves Tóth Kálmán. (Lélekszám ma: 4551.)

6. *Varga-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze ————. (Lélekszám ma: 5116.)

7. *Kossuth-utcai* parochiális kör. Vezető-lelkésze Uray Sándor. (Lélekszám ma: 5096.)

8. *Árpád-téri* parochiális kör. Vezető-lelkésze ————. (Lélekszám ma: 4594.)

(Megjegyzés. Az eredeti szabályzatban ki vannak tüntetve egyenként a körökbe tartozó utcák, kertek és külsőségek. Ezt a hosszas kimutatást itt mellőztük. A lélekszám-adatok a városi összeírás szerintiek; a valóságban azonban a lelkek száma jóval több. Ezt majd a parochiális körök maguk fogják szerbeszámba venni.)

3. §.

Mindenik parochiális kör a maga ügyeit az 519—908. sz. egyházkerületi végzésben közzétett szabályrendelet szerint intézi, a következő megjegyzések mellett: a) az iskolai, árva- és szegény-ügyek továbbra is az iskolaszék, az árvaügyi-bizottság és az ispotályi (vegyes) bizottság hatáskörében maradnak, úgy azonban, hogy ezeket az ügyeket az egyes parochiális körök a magok hívei között állandóan figyelemmel kísérik s reájok vonatkozással az iskolaszék, árvaügyi bizottság és ispotályi (vegyes) bizottság elébe időnkint előterjesztéseket, javaslatokat és ajánlatokat tesznek. A presbyteriumnak és egyházközségi közgyűlésnek az iskolai, árva- és szegény-ügyekre vonatkozó intézkedéseit a presbyterium elnökségének aláírásával az iroda mindig megküldi az egyes parochiális tanácsnak; b) az egyes parochiális tanács tagjai között az illető körben eső házak beosztatnak, hogy ezek a tagok a híveket ekképen évenként számba vehessék s számon tarthassák és köztük a felekezeti öntudat és összetartozandóság érzését testvéri szeretettel ébrentarthassák. Egyházunkban 6000 házat vévén számításba és minden parochiális körben 50 tanácstagot: egy-egy tanácstag gondozására 15 ház esnek. E házakban lakó híveket aztán az illető kör lelkésze, a felmerülő szükséghez képest, azzal a tanácstaggal fogja meglátogatni, akinek gondjára az illető ház bízva van.

4. §.

A parochiális körökben a presbyterek és egyházközségi közgyűlési tagok az 569—1911. sz. egyházkerületi végzésben közzétett Szabályrendelet szerint választatnak, természetesen a legszigorúbb lehetőség szerint az illető körben lakó adófizetők közül, mert máskülönben a 4. §-ban jelzett nagy cél nem lesz elérhető.

5. §.

Az I., II., III., IV. parochiális körben szolgáló négy lelkész a Nagy- és Kistemplomban az eddigi módon teljesíti a vasárnapi igehirdetést, heti 2—2 biblia (hétfő, csütörtök) magyarázattal. Vasárnaponként ispotályi-kör lelkésze felváltva fog szolgálni a varga-utcai kör lelkészeivel az ispotályi és varga-

utcai kerületi templomokban; a Kossuth-utcai és Árpád-téri templomokban pedig e két kör lelkésze fog váltakozni, hogy így egyházunk hívei együttesen választott papjaikat mindet hallgathassák. Ily célból az V., VI., VII., VIII. parochiális kör (amelyeken hetenkint egy-egy bibliamagyarázat fog tartatni) négy lelkésze is szolgálni fog vasárnap a Nagytemplomban d. e. 9 s a Kistemplomban d. e. 11 órákor az eddigi módon.

A híveknek joguk van temetések s esketések alkalmával azt a templomot használni, amelyiket akarják és általában, tehát a kereszteleseknél is, annak a lelkésznek szolgálatát venni igénybe, amelyiket óhajtják. Rendszerint a kereszteleseket s esketéseket a maga parochiális körében lakóknál az illető kör lelkésze végzi, a temetéseket pedig az eddigi gyakorlat mellett sorrend szerint végzik a lelkészek.

A keresztelesek rendszerint az illető kör lelkészénél jelentetnek be, ki a megkereszteltek adatait s a stólákat az eddigi gyakorlat szerint beküldi a központi anyakönyvezetőhöz.

Minden esketés és temetés azonban a központi anyakönyvezetőhöz jelentendő be. Ő veszi át az esketési stólát s felírja a hirdetendők nevét az illető parochiális kör hirdetési könyvébe s e köyvét minden szombat este megküldi az illető kör lelkészének. Ő tudósítja az egyes kör lelkészeit a saját körükben végzendő esketésekről és megtörtént esketéseket központilag anyakönyvezi. Ő osztja szét a havi és a heti kereszteleési és esketési stólákat mind a 8 lelkész közt.

A temetési stólákat az illető szolgáló lelkész veszi fel, míg a központi anyakönyvezető csak azokat a stólákat veszi át s osztja szét mind a 8 lelkész közt a föntérintett heti stólával együtt, amelyeket akkor fizetnek a hívek, mikor nem a soros lelkéssel kívánnak temettetni.

6. §.

A most meglévő két kántori állás mellé az Árpád-téri, varga-utcai s Kossuth-utcai templomokhoz három új kántor választatván, ezek sorrend szerint végzik a temetéseket és pedig úgy, hogy a csupán énekszóval történő temetésekért esetenként 2—2 koronát szednek. Ugyanők az egyes lelkészek javaslata szerint az iskolákban tanítani fogják az egyházi énekeket apresbyterium által meghatározandó heti óra számban (I. t.-c. 134. §.). Természetesen az ispotályi kántorság mai javadalmasa élete fogytaig megmarad mai állapotában s természetesen az is, hogy míg a Varga-utcai parochiális kör kántori állása nem szerveztetik, a temetéseket a többi 4 énekevezér végezi s osztozik sorrend szerint a temetési stólákon.

7. §.

Hogy a lelkészek a lelki gondozás teendőit parochiális körükben teljes odaadással és sikeresen végezhessék, mindegyik mellé állandó vallástanító-kaplánság szerveztetik a % alatt idecsatolt tervezet és számítás szerint és alapján. A káplánokat az egyes lelkészek veszik maguk mellé s bocsátják el és lakásukról, ennek fűtéséről s világításáról gondoskodnak.

A vallástanító segédlelkészek készpénzfizetésüket havonként utólag az egyház pénztárából kapják.

(Megjegyzés. A szabályzat függelékében a vonatkozó egyházkerületi végzések stb. foglaltatnak.)

*

Ezekből nyilván látható, hogy a debreceni egyház új szervezete a legszebb reményekre jogosít fel. Lelki újjászületést fog jelenteni ez az átalakulás, mely megadja most már a módot s alkalmat arra, hogy a lelkipásztorok igazán pásztorok legyenek; hogy az eddigi beosztás és munkatér helyett újabb és helyesebb munkatérre nyerjenek. A központi, hogy úgy mondjuk, bürokratikus szervezet megmarad s így a lelkészek mentesítve lesznek azoktól a sokféle épen nem lelkipásztori, adminisztratív foglalkozástól, ami a külön egyházközségek szervezése által újra megfelelt volna munkaidejüket és erejüket. Így a parochiális körökben igazán pásztorok lehetnek.

A parochiális körök benső szervezkedése természetesen még a jövő munkája. Igen korai volt tehát egyes egyházi lapoknak az a jövődőlgetése, hogy például a vasárnap délutáni szolgálatok 8 pap és 8 káplán mellett mégis a teológus diákok kezében maradnak.

Általában véve Debrecennel szemben léptenyomon igen sok animozitással találkozunk. Épen azok részéről a leggyakrabban, akikkel szemben pedig a debreceni egyház nagylelkű szokott lenni. Sokkal méltóbb volna a debreceni egyházhoz is, meg a kritika gyakorlóihoz is, hogyha bevárnák a dolgok természetes fejlődését s majd akkor nyilvánítanának véleményt s adnának jó tanácsot. Ma mégse a parochiális körök, se a külön egyházközségekké szervezkedés kérdése felett komoly kritikát gyakorolni nem lehet. Az idő fogja megmutatni, hogy melyik válik be; melyik a célravezetőbb. Aziránt pedig megnyugtathatunk bárkit is, hogy ha a külön egyházközségekké szervezkedés órája eljő, Debrecen ott lesz és megteszi a maga kötelességét.

Addig pedig legyünk jó reménységgel. Amíg a tiszta lelkiismeret és a krisztusi szeretet vezérel bennünket, az Isten áldása fejkön leend. Ezek pedig fontosabbak a külső kereteknél.

Uray Sándor.

A debreceni főiskola körüli átalakulások okmánytára.

II.

Mitrovics Gyula emlékirata az egyetemmel kapcsolatos ügyekben.

Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség!

A főgondnok úr önméltóságával Ferenczy igazgató társaságában folytatott megbeszélés alkalmával főgondnok úr ő méltósága felhatalmazott a református

tanárképző szervezésére vonatkozó emlékiratom benyújtására. Ennek van szerencsém eleget tenni a következőkben:

Annak a többféle ágazó tervezetnek, melyet bemutatni bátor vagyok, közös alap gondolata az, hogy a hivatásukat betöltött akadémiai fakultások helyébe lépő állami egyetem lehetőleg minden oldalról körül legyen véve olyan református célú és jellegű intézményekkel, melyek annak szellemét mindaddig predestinálják, míg református egyházunknak hivatása betöltéséhez életereje van. Emez intézmények, mint református egyházunk hivatalos alkotásai, másfelől az egyetem, mint állami intézet között hivatalos kapcsolat nagyon kevés helyen lehetséges; de meg van a módja annak, hogy ezek szervezésével még is benső szellemi érintkezés, sőt közösség fejlődjen ki közöttük. Ez az érintkezés és közösség aztán a milieu-hatás törvénye alapján az élet kényesítő erejével fogja biztosítani az egyetem kívánatos egészséges szellemének kialakulását.

Az egyetem mellett létesítendő intézmények legelőseje, amint azt méltóságok is a legbölesebben tervezik, az egyetemi internátus és református tanárképző-intézet. Mivel szerény nézetem szerint a két tőnek együtt szerves kapcsolatban kell lennie, bátor vagyok őket együttesen is tárgyalni. Ugyanis a református tanárképző összes tagjainak egyúttal az internátusban kellene bentlaknia. Ez alól csak a Debrecenben lakók alkotnának kivételt. E szerint meg volna állapítva, hogy az internátusi helyek közül hány tartatnék fenn a református tanárképző tagjai s általában tanárjelöltek számára. Az egész díjasok, valamint a jótéteményesek száma egyszerű költségvetési kérdés és akkor volna megállapítható, amikor tiszta képet nyerünk egyrészt az akadémiai karok megszüntével rendelkezésünkre álló összegekről, másrészt az internátus reális költségvetése is előttünk lesz.

Az internátusi bentlakó tanár vagy igazgató fegyelmi hatósága alá tartoznék az internátus összes karbeli hallgatósága; ez a fegyelmezés azonban a protestáns szellemnek megfelelően, de tekintettel már az ifjak fejlettebb korára is, bizonyos autonomikus, belkörü, szabadabb mozgás felhasználásával fakultásokként történnék. Így

a) a teológusok közvetlen felügyelője a szenior volna, ki egyszersmind az egész bentlakó ifjúságnak is ifjúsági vezére. Egyszersmind a bentlakó tanár helyettese és segédje. Végzett theológus. Tekintettel az új konventi tantervre, mely a bibliai nyelvek és exegesis tanulmányozására fokozottabb gondot kíván fordítani, a héber és görög nyelvek intenzív begyakorlására, docens alkalmaztatnék, középiskolai tanári javadalmazással és óraszámossal;

b) a jogi és orvosi kar tagjai egy-egy abszolvált jogász és orvosnövendéknek, mint esküdtfelügyelőnek ellenőrzése alatt állanak;

c) a bölcsészethallgatók, illetőleg tanárjelöltek, mint a református tanárképző tagjai, élén szintén egy

Legszebb férfikalap ujdonságok Feketénél DEBRECZENBEN. Telefon 707.

abszolvált bölcsészethallgató, mint esküdtfelügyelő állana.

Itt kapcsolódik aztán be az internátus szervezetebe a tanárképző intézménye. Ugyanis állandó jelleggel működnek egy francia-olasz és egy német-angol docens, középiskolai tanári fizetéssel és óraszámmal. Első sorban a tanárjelöltek számára tartanak órákat a szükséges mennyiségben; felmaradó idejökkel azonban az összes karbeli hallgatóknak rendelkezésére állanak. Eme két rendszeres alkalmazott mellett még korrepetáló tanárokat kellene alkalmazni és pedig egyet a magyar nyelvészetre, egyet a magyar irodalomra, egyet a latinra, egyet a görögre és egyet a művelődéstörténetre, abban az esetben, ha nem volna megakadályozható, hogy a művelődéstörténet egyetemi tanára túlzó és egyoldalú klerikális ember ne legyen. A korrepetáló tanárok református gimnáziumunk jelesebb erői volnának, megfelelő tiszteletdíj mellett, körülbelül heti 6 órászámmal. Ennyit mellékfoglalkozásként nemcsak megbírhathatnak, de rá is vannak kényszerítve egy vagy más formában, az élet gondjai miatt. A korrepetáló tanárság intézménye több rendbeli kiváló előnnyel járna. 1. Jóval olcsóbb, mint állandó rendes tanárok alkalmazása. 2. Szakszerűbb, mert ha rendes tanárokat alkalmaznánk, 2-3 szakon lehetne csak egyet megfizetnünk. 3. Emeljük gimnáziumi tanáraink színvonalát, mert jövedelmező tudományos mellékfoglalkozást adván nekik, felmentjük őket a lélekölő mellékkereseti foglalkozástól s így szabad idejüket magasabb tanulmányoknak kell szentelniök. Ezzel egyszerre mind 4. egyetemi tanári succrescentiáról gondoskodunk. Ha pedig a mi tanárképzőnk korrepetáló tanárai megizmosodnak és így erkölcsi jogot szereznek az egyetemi tanárságra, inkább remélhető, hogy az ő soraikból neveznek ki egyetemi tanárokat. S ez az egyetem protestáns színezetére is jótékony befolyást gyakorol. A kath. szerzetes rendek állandóan gondoskodnak arról, hogy minden egyetemi tudománynak legyen köztük kiváló képviselője, kivel kathedra üresedés esetén előállhassanak. Erre a mi kezünkben is kitűnő eszköz volna ez. E mellett ők benne élve a középiskola munkájában, annak gyakorlati szempontjait is kellőképpen érvényesíthetik. Végül legyen szabad felemlíteni, hogy korábban a budapesti Eötvös-kollégiumban is gimnáziumi gyakorló tanárok látták el a teendőket. Természetesen szükség szerint a korrepetáló tanárok számát a reálszakmák köréből szaporítani is lehet.

Ki kell emelnem, hogy mindezek a tanulmányok a tanárképző keretében lehetőség szerint az illető egyetemi tanárok szakfelügyelete mellett folynának. Ennek hangsúlyozását két szempont teszi szükségessé. Az egyik mindenesetre a tanulmányok szakszerűsége és tudományos színvonala. Emberi gyarlóságunkból következik, hogy ha tudjuk, hogy dolgainkba ahhoz értő ember belenéz, annak jobban utána látunk. A másik szempont az, amit emlékiratom elején voltam bátor jelezni, t. i. az egyetem

és intézményeinek kapcsolata. Szintén emberi természetünkől folyik, hogy ha valamibe magunknak is bele szólásunk van, azzal inkább rokonszenvezünk, mint azzal, ami hozzánk teljesen idegen. Az az egyetemi tanár is a mi református tanárképzőnknek is munkása gyanánt fogja így érezni magát. Ennek pedig nemcsak ifjaink jövőjére lesz jó hatása, de még az egyetemi kathedrán is rokonságban fogja tartani gondolkodását és szavait a mi református szellemünkkel. Éppen azért, ha csak az illető nem papi jellegű, idegen vallását nem tekintem az alkalmazásnál akadálynak. Hogyan történne ez az alkalmazás? Természetesen nem járhatna együtt az egyetemi tanári kinevezéssel, hanem a mi egyházi előjárásunk külön bizná meg vele, illetőleg igyekeznek erre felkérni és megnyerni. A kormánynak ez elleni semmi kifogása nem lehetne. Különben pedig a tanárképzés egységes vezetése s talán irányítása is az internátusi vezető tanár kezébe volna leteendő, mint aki állandóan ott van s érintkezik az ifjakkal. Azért személye úgy volna megválasztandó, hogy abban mind tudományos, mind református szempontból elég biztosíték legyen. Természetesen a legkívánatosabb volna itt is, ha az ő személye is hathatósan erősítené a kapcsolatot egyfelől az állami egyetem és állami tanárképzés intézménye, másfelől a mi református internátusunk és tanárképzőnk között.

Méltóságos Elnökség! Amint méltóztatnak látni, nemcsak szerves kapcsolatot állítok fel — úgy hiszem, a dolog természete szerint — internátus és református tanárképző között, de a tanárképző némely intézményét, minő a docenség, átviszem más karokra is. Ennek is egyetlen alapoka és célja: a református szellem erősítése és expansiv terjesztése. Szerény nézetem szerint ugyanis arra kell törekednünk, hogy az internátust, szellemi előnyeiért is, mentől jelesebb körökben tegyük kívánatosossá s lehetőleg zárjuk ki a versenyzőket is. Ez csak úgy lehetséges, ha mindazt adjuk, mit hasonló intézmények adni szoktak; már pedig a modern nyelvek ismerete és bírása igazi élet-szükség. Viszont azt meg szinte illetlenség is volna hangsúlyoznom, hogy papjaink művelődését is lehetőleg mélyítenünk kell. Erre szolgálna a héber-görög docens. Ezek tényleg oly költségek, melyek kívül esnek a tanárképzés keretein. De csak másfél kathedra javadalmazásáról van szó, ennyit pedig elsőrangú református érdekek ápolására — talán szabad így szólnom — kötelességünk áldozatul hoznunk, ha ehhez egyáltalában meg van az anyagi lehetőség.

Intézményeink szervezetét nem érinti, a teljesség kedvéért azonban föl kell említenem, hogy sem a tanárképzőből, sem általában az internátusból elvből egyetlen más vallásút sem rekesztenénk ki, csak természetesen az elsőséget juttatnám reformátusoknak. Ezt a keresztyén principiumokon kívül a református érdek is javallja. A mi szellemünknek legyenek mások is részesei. Kath. atyánkfiai ezt az eszközt erősen felhasználják a terjeszkedésre. Szabad az ellenségtől is tanulni.

Sándor Ármín

legszilárdabb alapon álló óras, ékszerész üzlete
Debreczen, Piac-utca 41-ik szám.
(a Dréher sörcsarnok mellett.)

Eddig nem létezett olcsó árak!

Az internátussal kapcsolatban idáig a tanárképzésnek az elméleti részéről volt szó. Ezzel egy jelentőségű azonban annak a gyakorlati oldala is. A gyakorlati tanárképzésről, illetőleg gyakorló tanárjelöltek képzéséről a debreceni főgimnáziumi tanári karnak már volt egy munkálata a főtiszt. egyházkerület előtt 1906-ban, mely egyelőre félre tetetett. Ez alapján véve az akkori viszonyoknak teljesen megfelelt. A lényege ennek az, hogy abszolvált és szakvizsgázott tanárjelöltek osztásának be gimnáziumi tanárok mellé gyakorlati kiképzésre. Az alapul szolgáló elv helyes; a helyzet és a szükséglet azonban némileg módosult annyiban, amennyiben most már arról van szó, hogy a már megindult s majd még fokozottabban folytatandó elméleti tanárképzéssel párhuzamosan menjen a gyakorlati képzés. Korábban csak a saját tanárszükségletünknek, a saját viszonyainkhoz való kielégítése volt a cél; most ez némileg kiszélesbbül, egyetemesebbé lesz s az ideális tanárképzést kellene szem előtt tartanunk. Erre túl népes főgimnáziumunk egymagában nem elléggé alkalmas. Túlszűfolt osztályok tanári vezetése ma már nem célja az ideális tanárképzésnek. Azért túlszűfolt iskola egyedül nem is lehet alkalmas mintának sem a gyakorlathoz. Azért a gyakorlati tanárképzésnek csaknem nélkülözhetetlenül szüksége van külön gyakorló gimnáziumra, melynek a körülményei egyenesen a tanárképzéshez vannak megszabva és alkalmazva. Ha már nem lehetséges az, hogy minden középiskolánk a nevelés és oktatás igazi feltételei szerint legyen berendezve, legalább a létszám és a tanári kvalitások szerint, legyen legalább minden tanárképző mellett egy ilyen. Sajnos, hazánkban csak Budapesten van. Nagy dicsősége és vonzó ereje volna Debrecennek, ha a második gyakorló gimnázium itt jöhetne létre, és kiváló református érdekünk volna, ha ez is a mi alkotásunk és tulajdonunk lenne. Egyszersmind hatalmas kapocs lenne ez is az állami egyetem és református felekezeti intézmények között. Ugyanis mi kifogása lehetne az államnak az ellen, ha felekezetünk, bár az állam támogatásával, egy mintagimnáziumot csinálna és azt gyakorló iskolául felajánlaná neki?!

Ezt a kérdést, a gyakorlati kivihetőség szempontjából legyen szabad szemügyre vennünk. Számos intézetünk költségvetése 10 osztály mellett nem haladja meg a 100,000 koronát. Ennek felét ma már több helyen államsegélyből fedezik. Váltakozó osztályokkal (egyik éven I., III., V., VII., a másikon II., IV., VI., VIII. osztályok) egyelőre elég volna négy osztállyal és fél költséggel megnyitni. Ennek is felét államsegélyből fedezhetnők. Tekintve, hogy egészen magas tandíjakat kellene megszabni, elegendő volna egyházi részről évi 20,000 korona hozzájárulás! Helyiségekül a mai gimnáziumi termek szolgálhatnak. A minta iskolában az első tényező nem a minta épület, hanem a példaszerű nevelői munka. Egyébiránt később államsegéllyel ennek is lehet mintaszerű hajlékot emelni. A fődolog, szerény nézetem szerint, itt is a helyzet preokkupálása. De

lássuk ennek előnyeit protestáns szempontból. Mivel a lehetséges számban egyházi előjárásunk felekezetünkbeli ifjakat helyezne el gyakorlatra ebben az intézetünkben is, kiválóan volna gondoskodva református tanáraink gyakorlati kiképzéséről. Lassanként elérnők, hogy gimnáziumainkban nem volna egy tanár sem, aki ne részesült volna itt elsőrangú gyakorlati kiképzésben. Ez már magában is praedominans református érdek. Ezenfelül ez is egyike volna azoknak a bástyafokoknak, amelyekkel az egyetemet körül vesszük. Az egyetemen folyó tudományos tanárképzésnek volna ez mintegy gyakorlati laboratoriuma. Ebből a célból kitűnő megoldás volna, ha az egyetem paedagogia tanára volna a gyakorló gimnázium paedagogiai vezére, paedagogarchája, mint volt annak idején a budapestinek Kármán Mór. Az adminisztratív igazgatói teendőket rendes, az egyházkerület által választott igazgató vinné. A tanári személyzet s az iskola máskülönben egészen a kerület igazgatása alatt állana. Ez annak biztosítaná protestáns szellemét. Együttal magához bilincselné a paedagogia tanárát is, aki különben a tanításban nem venne részt. Természetesen megbízatása itt is személyre szólna és azt esetről-esetre kellene kieszközölni, hogy papi jellegű más vallású egyént a paedagogia tanárának ki ne nevezzenek. Végül ezzel kapcsolatban még azt kell kiemelnem, hogy református neveltető közönségünknek is nagy szolgálatot tenne egy új református gimnázium felállítása, mert egy gimnázium református közönségünkhöz határozottan kevés, másfelől a párhuzamos osztályok végnélküli szaporítása egyáltalában nem kívánatos egy intézet kebelében. Ez a gyermekeket leltári anyaggá, az iskolát tömegtermelővé s a tanárt gyári munkássá teszi. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban még annak a nézetemnek óhajtok kifejezést adni, hogy gyakorló tanárjelölteinket egy félévre a minta-, egy félévre a régi gimnáziumba kellene beosztani. Amott fogalmat és gyakorlatot nyernének az eszményi gyakorlati tanári munkáról, emitt megismernék azokat az engedményeket, amelyeket az élet követel meg az anyagi erők elégtelensége és más okok miatt. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban még csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy a jelöltek kiképzése itt azoknak a gyakorló gimnáziumi tanároknak volna joga és kötelessége, akik mellé gyakorlatra beosztatnak.

A tervezett alkotások kérdésével kapcsolatos a meglevő és megleendő épületek felhasználásának dolga. Szűkebb keretben az internátus elhelyezéséről már történt gondoskodás. Az erre a célra emelendő épületrészre ezentúl is pótolhatatlan szükség lesz. Annnyival is inkább, mert a tanárképző elválaszthatatlan a könyvtártól. Budapesten éppen emiatt kellett az Eötvös-kollégiumot külön nagy könyvtárral felszerelni. A tanárképző szükséges tantermeiül a mai tantermek egyike-másika használtatnék fel. Ugyanezekből kerülnének ki a szükséges tanuló-, olvasó és esetleg szórakozó helyek. Új rendeltetésüknek oly tempóban volnának átadhatók, amint mai

Ita és Borsalino kalapok a legszebb választékban Frank Testvéreknél
Debreczenben, Piac-utca 50-ik sz.

rendeltetésük alól felszabadulnak. A fejlődés természetes folyama alatt az új internátusi szárny lakás céljára sem lesz idők múltával elégséges. Azért lassanként a főépület emeleti helyiségei lesznek erre a célra átadhatók. A földszint pedig a gyakorló gimnáziumot, esetleg lakásokat foglalna magába. Mert mentől több bentlakó alkalmazott van, a rend és fegyelem annál erősebb lehet. Amellett, úgy hiszem bővítésre és kielégítésre vár a tanítóképzőnek és internátusának is számos jogos igénye. De különben is az internátus előtt, megfelelő szervezés és vezetés mellett a fejlődésnek széles perspektívája nyílik meg. A budapesti Szent Imre kollégium egymás mellé három óriás palotát emelt, de egyelőre csak az egyiket foglalta le a saját céljaira. Azonban mind erősebben terjeszkedik szét bérpalotáiba is. Belvárosi telepén is egyre-másra mondja fel lakóinak a bérletet.

Ezek után leszek bátor egy megközelítő költségvetést terjeszteni be. Megjegyzem, hogy ez csak a kezdő kiadásokat foglalja magába.

I. Internátus és tanárképző:

1. Héber-görög docens	3,400 K
2. Német-angol docens	3,400 „
3. Francia-olasz docens	3,400 „
4. Tiszteletdíjak korrepetáló tanároknak latin nyelv és irodalom	2,000 „
görög nyelv és irodalom	2,000 „
magyar irodalom	2,000 „
magyar nyelvészet	2,000 „
5. Tiszteletdíjak felügyelő egyetemi tanároknak egyenként 500 kor.	3,500 „
Összesen	21,700 K

II. Gyakorló gimnázium bevételei:

1. Tandíjból egyenként 150 kor. 120 növendéktől, kik közül 20 tandíjmentes lehetne	15,000 K
2. Egyházi hozzájárulás	20,000 „
3. Államsegély fokozatosan emelkedve	25,000 „
Összesen	60,000 K

Az internátusnál csak a kiadást, a gyakorló gimnáziumnál csak a bevételt számítottam. Ennek oka az, hogy a gimnáziumnál, a költségek megközelítőleg megállapíthatók a teljes gimnáziumok költségvetése alapján részletezés nélkül is. Máskülönb is meg van rá a sablon. Az internátusnál, illetőleg tanárképzőnél meg éppen ez hiányzik, másfelől a fedezet megvan a kollégium erre a célra fenntartandó jövedelmeiből. Az eredmény az, hogy a két intézmény az egyházi, illetőleg kollégiumi alapokat fenti számítás szerint kerek számban 42,000 koronával terhelné évenként,

holott erre a célra, gondolom, 50,000 korona tartatott fenn.

A gyakorlati tanárképzéssel végezve, arra az esetre, ha gyakorló gimnázium felállítását nem volna lehetséges, természetesen a magam részéről is helyesebbnek tartanám, ha az a gimnáziumi tanári kar javaslata értelmében a ma fennálló főgimnáziummal kapcsolatban szervezetenek, mintha ebben a részben egyáltalában semmi sem történnék.

Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség! Jól tudom, hogy ami egy új gimnázium felállítását illeti s annak, valamint az elméleti tanárképzőnek az egyetemmel, illetőleg egyes egyetemi tanárokkal való kapcsolatára vonatkozik, igen nagy horderejű kérdések s szokatlan és új szervezésekkel jár. Amde nagyszabású kérdések megoldása előtt állunk; korunk nagy felelősséget vállal a jövő előtt; szokatlan és új helyzetekbe jutottunk. Ezeket megoldani, ezekben helyünket megállani csak rendkívüli eszközök felhasználásával és nagyszabású elhatározásokkal lehetséges. Itt a mindennapi megszokott formák nem segítenek. Ezeket mélyen átértve és átérezve, voltam bátor elmondani a fentieket.

Főtiszteletű és méltóságos uraim! Azt is átérezzük mindannyian, hogy a kérdések bármilyen eldöntése a felelősség óriási súlyaival nehezedik Méltóságok vállaira. És elsősorban Méltóságokéra. Azért ne méltóztassanak tolokodásnak venni, ha a technikai megkönnyítéséhez is bátor leszek egy megjegyzést megkockáztatni, jóllehet Méltóságok kormányzói bölcsesége itt is megfogja találni a leghelyesebb utat. Erre vonatkozó alázatos nézetem az, hogy amikor ratifikálás végett az egyetem ügyében az állammal kötött megállapodásokat elő méltóztatnak terjeszteni az egyházkerületi közgyűlésnek, ugyanakkor az evvel kapcsolatban létesítendő intézmények tervezetét is kegyeskedjenek jóváhagyás végett, legalább nagy vonásokban benyújtani. Ebben az esetben a közvélemény látja: mit veszít és mit nyer; milyen posztókat kell odahagynia és milyen munkatereket foglalhat el helyettök? Amennyiben pedig ennek előterjesztése válnék szükségessé, akár hivatalos úton, akár a sajtó terén, a tanári-kar ebben a részben is Méltóságoknak bizonyára készséggel áll rendelkezésére.

Ezek után még csak az egyetem megnyitási idejére legyen szabad igénytelen nézeteimet elmondani. A kérdés több okból nagyon fontos; fontosabb, mint egyelőre látszik. Itt csak a protestáns felekezeti szempontokat emelem ki. Ha az egyetem állami kezelésben és jelleggel 1912 szeptemberében megnyitható volna, a kiegészítés fokozatosan történnék meg. Először a meglévő 3 fakultás tanárai közé neveznék ki a hiányzókat, természetesen kisebb számmal. Az új, egyelőre három karú egyetem tanárainak törzskarát a kerület régi, úgy hisszük kipróbált alkalmazottai alkotnák, akik a hozzájuk kinevezett újakat csakhamar asszimilálnák. Így az egyetem szellemét a régi iskola szelleme és hagyományai irányítanák.

Aki órát olcsón venni akar, vagy **Borbély L. és Társa** azt szakszerűen meg akarja javíttatni, óraművesekhez forduljon bizalommal **Debreczen, Hatvan-utca 9. sz.**

Az első irányítás pedig rendszerint döntő fontosságú, hosszú időre megszabja a fejlődés útját. Mindez alig történhetik meg, hogy egy teljes négy karú egyetem tanári státusába olvadunk bele egyszerre mai csekélyebb létszámunkkal. Ezen felül még, ha már a legközelebbi időben mint állami egyetem folytatnók működésünket, az erkölcsi és szellemi folytonosság ténye kiemelkedőbb és hangsúlyozhatóbb volna s ennyiben a protestáns közvélemény megnyugtatására is alkalmasabb lenne. Míg ha az új épületekben és egyszerre nyílik meg a négy új fakultás, a távolabb állókkal nehéz lesz elhítni, hogy az az esemény, amit látnak, nem az ősi kálvinista kollégium történetének lezárása egy új állami intézmény megnyitása kedvéért. És ebben a lemondás, a meghátrálás, a tévesztés szomorú tényét fogja keresni. Az ügy fontos személyi oldalát nem érintem. Az rendszerint gyűlöletes és csak másodhelyen van joga közügyekben az érvényesülésre. Bár itt a személyi érdekek szála kiváló protestáns közérdekbe fonódik bele. Annyival is inkább, mert az iskola szelleme első sorban a tanárok szellemétől függ; egy vágyaiban és reményeiben kielégített tanári kar pedig, mint minden munkás, teljesebb készséggel s több lelki erővel áll a jó ügy rendelkezésére, mint egy esetleg csalódott s reményeiben megfogyatkozott ember. Hogy ez prot. szempontból is mit jelent, tekintve az emberi lélek általánosan ismert törvényeit, fölösleges hangsúlyozni.

Főtiszteltű és Méltóságos Elnökség! Ezekben voltam bátor az időszerű kérdésekben alázatos nézetimet elmondani, a lehetséges szervezetet bemutatni. Elmondásukra, bemutatásukra a szóban forgó nagy érdekek lángoló szeretetén kívül még az a végtelen kedves meggyőződés is bátorított, hogy Méltóságok kegyesen fogadják minden illetékes helyről a véleményeknek a közügy szeretetétől sugalt ki-fejezését.

Ajánlva előterjesztésemet és magamat kegyes jóakaratakba, maradok

Kacsárdi szőlőmben, 1911 október 24.

A főtiszt. és Méltóságos Elnökségnek

alázatos szolgálja:

Mitrovics Gyula,
akad. tanár.

Jegyzőkönyv.

Felvetett az egyetemi internátus és tanárképző szervezésére kiküldött bizottság 1912 január 24. üléséből.

Elnökök: *Degenfeld József gróf főgondnok, Balazár Dezső dr. püspök.*

Jegyző: *Mitrovics Gyula akad. tanár, előadó.*

Jelen voltak: *Csürös Ferenc dr., Ferenczy Gyula dr., Kiss Ferenc, Márk Endre dr., Szele György, Dóczy Imre, Karay Sándor, Tóth Károly dr.*

1. Degenfeld József gróf főgondnok úr felhívta Dóczy Imre középiskolai felügyelőt és Mitrovics Gyula dr. előadót 1—2. alatt idecsatolt tervezeteik bemutatására. Mitrovics előadó munkáját kiegészíti Tóth Károly akad. tanárnak 3. alatt mellékelt kimutatása az internátus és tanárképző kiadásainak fedezésére vonatkozó jövedelmekről. Egyszersmind püspök úr örömmel jelzi, hogy a *Debreceni Hitelbank R. T.* 100,000 koronát ajánlott fel egy egyetemi internátus céljaira s remélhetjük, hogy ezt is sikerülni fog az általunk tervezett intézmény számára megszerezni.

Bizottságunk beható megbeszélés alá vette mindkét előadói tervezetet, valamint a fedezeti forrásokról szóló kimutatást is, s hosszú eszmecsere után kimondotta, hogy egy, az egyetem összes fakultásaira kiterjedő egységes internátus létesítésére tesz javaslatot az egyházkerületi közgyűlésnek, melynek keretén belől kívánja szervezni a tanárképző intézetet oly módon, hogy abban a tanárjelöltek tanulmányi előhaladásának összes feltételei kielégítve legyenek a rendelkezésre álló anyagi eszközöknek megfelelően, másrésztől azonban a theologusok és jogászok számára is gondoskodás történjék a szükséges szemináriumi intézményekről.

Az internátus és tanárképző megvalósításánál a következő anyagi erőforrások felhasználását ajánlja bizottságunk az egyházkerületi közgyűlésnek:

1. A főiskolai pénztár I. csoportjából az egyetemmmé átalakulás után fennmaradó összeg . . .	43,898. — K
2. Hat akad. tanár term. lakása után fennmaradó jövedelem à 1600 K	9,600. — K
3. Évi segély a várostól	5,000. — K
4. Az egyháztól két akad. tanár javadalmazására eddig adott	2,461.60 K
5. Az egyh. ker. pénztár XIX. csoportjának fed. többletéből	6,000. — K
6. U. e. pénztár XXI. csoportjának a főisk. pénztár I. csoportja által fel nem használt fedezeti többlete	3,225.44 K
7. A bölcséleti kar pénztárának tanári-illetmények levonása után fennmaradó mindenkori fedezeti többlete	4,500. — K

Rendelkezésre áll ezidő szerint: 74,685.04 K

Ehhez járulnának aztán időnként és a szükséghez képest a kiegészítésre váró főiskolai alapok megfelelő és másnemű igények kielégítése mellett felhasználható jövedelmei, úgyszintén a szükség és lehetőség szerint az egyházkerülettől még ezeken felül folyósítandó és folyósítható segélyösszegek.

A szervezés részleteinek kidolgozására, valamint a kimutatott fedezeti összegeknek meg-

SCHMIDT S.
DEBRECZEN

Ajánlja dusan felszerelt
zongora-, hangszer-, cimbalom- és zenemű-raktárát!

felelő költségvetésnek kidolgozására *Baltazár Dezső* püspök úr elnöklése mellett bizottságunk albizottságot küld ki következő tagokkal: *Dóczy Imre, Ferenczy Gyula, Karai Sándor, Tóth Károly* és az előadó. Emez albizottság hivatik fel véleményadásra abban a kérdésben is: szükséges és lehetséges-e a már tervezett internátus létesítése a már megállapított költségvetés mellett és kereteiben addig is, míg az internátus létesítésére és fenntartására fordítható összes jövedelmek fel nem szabadulnak és így az internátus többi része is felépíthető lesz.

Felhívatik eme kiküldött bizottság arra is, hogy a jelenleg is fennálló kollégiumi épületek felhasználásáról, valamint a szükséges építkezésekről egységes, áttekinthető tervezetet készítsen a költségek kimutatásával, s a megvalósítás részleteinek fokozatos feltüntetésével, hogy így összes teendőinkről egységes és tervszerű képet alkothassunk.

Végül bizottságunk az egyházkerület és főiskola nevében tisztelettel felkéri a *Debreceni Hitelbank R. T.*-ot, hogy az egyetemi internátus számára megszavazott összeget méltóztassék nekünk felajánlani a netaláni kikötések, illetőleg feltételek megnevezésével. Egyúttal felkéri bizottságunk az elnökséget, hogy emez alapítvány megszerzése érdekében megfelelő helyeken eljárni méltóztassék.

Kelt, mint fent.

Jegyzette:
Mitrovics Gyula
előadó.

Hitelesítettik:
Dr. Baltazár Dezső,

Melléklet az internátus és tanárképző-intézet szervezése tárgyában kiküldött bizottság 1912 január 24-iki ülésének jegyzőkönyvéhez.

Az egységes internátus költségeinek fedezete.

1. A főiskolai pénztár I-ső csoportjából évi	43,898. — K
Ugyanis ez a csoport az összes akad. tanárok javadalmazására fordít az 1912. évi költségv. szerint 140,038. —	
Ebből levonandó:	
a) Az egyetemi theol. fakultás céljaira	70,000. —
b) Akad. hallgatóktól szedett díjak	14,840. —
c) Az egyetemi theol. fakultás fejlesztésére	11,300. —
Összesen	96,140. —
Marad, mint fent	43,898. —

Az utolsó cs. tétel az egyházkerületi pénztár XXII. csoportja által adatik most a főiskolai pénztár I-ső csoportjának.

2. <i>6 akadémiai tanár természetbeni lakása,</i> föld és kaszáló évi hozadéka, egyelőre az egyházi megváltási összeget. 1600 K-t véve alapul	9,600. — K
3. <i>A városi pénztárból</i> évi segély	5,000. — K
4. <i>Az egyházi pénztárból</i> 2 akad. tanár fizetésrésze, mely az I. csoportban nem szerepel	2,461.60 K
5. <i>Az egyházkerületi pénztár</i> XIX. csoportjának fedezeti többletéből.	6,000. — K
6. Ugyanezen pénztár XXI. csoportjának a főiskolai pénztár I. csoportja által fel nem használt fedezeti többlete	5,225.44 K

Tiszta fedezet összesen 72,185.04

Számitásba veendőek ezenfelül:

1. az internátusi növendékek egy részétől szedhető díjak;
2. az akadémiai hallgatókat most megillető tápintézeteki kedvezmények;
3. a kint-bentlakosok helyett most fizetett lakbérek;
4. a bölcsészeti fakultás pénztárának — a tanári illetmények levonása után fentmaradó mindenkori fedezeti többlete.

Végül az *internátusi intézmény jövő fejlődésének* biztosítása végett kimondandó volna, hogy e célra lesznek fordítandók:

1. A főiskolai pénztár I. csoportjának jövőbeli jövedelmi többletéből a viszonyok figyelembe vételével megállapítandó és a szükség által indokolt hányad. Ide értve a Fűvészkert netaláni értékesítéséből befolyó összeget, illetve jövedelem többletet is.
2. A kiegészítésre váró és egyéb alapok, pénztári csoportok és alapítványok mindazon jövedelmei, melyek akadémiai vagy egyetemi célokra rendelvek, feltéve, hogy speciális célokra lekötve nincsenek.

Dr. Tóth Károly.

Német egyházi szemle.

A protestáns öntudat ébresztésére, a klerikalizmus ellensúlyozására semmiféle intézmény sem küzd oly hathatósan és sikerrel Németországon mint az *Evangeliumi Szövetség* (Ev. Bund). Évek óta igyekeztem minden évben ismertetni ezen szövetség évi közgyűlésének a lefolyását, mivel úgy gondoltam, hogy az itt elhangzott beszédekből és értekezésekből bizonyos tanúságot meríthetünk a klerikalizmus ellen irányuló eszközök felhasználására. Habár kissé késve ez alkalommal, a múlt évben október 5–9. napjain Dörmundban tartott gyűlé-

FŐVÁROSI BAZÁR
Debreczen, Simonffy-u. 1.

Ajándék-tárgyak, háztartási cikkek, üveg- és porcellán-árúk.

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

sét akarom ismertetni az evangyéliomi Szövetségnek. „Hit és haza“ vagy „A német protestantizmus nemzeti feladatai“ — ezek voltak az egész gyűlésen átvonuló gondolatok.

Október 5-én bizottsági ülésekkel, ünnepélyes istentisztelettel vette kezdetét az évi közgyűlés s másnap a szövetség igazgatója, Lic. Everling terjesztette elő az évi jelentést. A szövetség tagjainak száma a Borromöus encyklika hatása alatt 400,593-ról 468,435-re emelkedett. A kebelbeli egyesületek száma az előző évi 2682-vel szemben jelenleg 3009, vagyis ez az emelkedés 327 egyesületet jelent 67,842 taggal. Szétküldtek egy év alatt 18,785 levelet és evezelő-lapot, 314 sürgőnyt, 250,554 nyomtatványt. A könyvtár 11,000 kötetből áll. A havi lap 325,000 példányban jelenik meg. Egy év alatt 2000 gyűlésnél többet tartottak. Ezen számadatok világosan bizonyítják a szövetség nagymérvű működését.

A képviselők zárt ülésén először Lehmann lelkész beszélt a fő- és mellékegyesületek működéséről, Wachtler superintendens (Halle) fejtegette ezt a kérdést: „Mit tehet az Ev. Szövetség a külföldi német evangélikusok érdekében?“ Ez a segítség nem anyagilag értendő, hanem hogy szóval és írással támogattassanak a külföldi diosporákban élő hitrokokok. Schmidt tanár (Halle) a szövetség apologetikus feladatairól beszélt. A materializmus, indifferentizmus és ultramontanizmus leküzdésére a magasabb közös javak hangsúlyozása szükséges és pedig épen úgy a destruktív korlátlan szubjektivizmus, mint minden szükkeblű dogmatizmussal szemben. Külön theológiája az Ev. Szövetségnek nincsen. Az üdvözlő gyűlést este 1/9 órakor nyitotta meg a dortmundi főkegyesület elnöke, Lic. Schnapp. A főpolgármester dr. Eickhoff üdvözölte a gyűlést a város, az egyházi hatóság nevében pedig Ruhlemann egyházi főtanácsos. Ez utóbbi hangsúlyozta az Ev. Szövetség szükséges voltát az ultramontán hatalmi túlkapásokkal szemben, amiért a „Germania“ részéről erős lámadásban részesült. A különféle üdvözlések közül kiemelendő az osztrák Ev. Szövetség s a hollandi Prot. Szövetség üdvözlölete.

Október 7-én d. e. 10 órakor kezdődött meg a tagok gyűlése, amidőn Lic. Everling megnyitó beszédében örvedetesen emlékezett meg a Szövetség növekedéséről. „Az ultramontanizmus még klerikálisabb lett. A Borromöus-Encyklika kezdetben sok katolikus által sajnálkozással fogadtatva, ma minden korlátozás nélkül védelmeztetik. Örvedetes volt a porosz miniszterelnök nyilatkozata a képviselőházban a modernista vitánál, valamint gróf Schwerin birodalmi képviselő, aki a centrumot sajnálatos jelenségnek nevezte. A császári beszédek kizsákmányolását vissza kell utasítanunk. A katolikus egyháznak sehol sincsen olyan jó dolga, mint a reformáció hazájában. Ma nálunk 70,000 szerzetes és apáca van. A katolikus egyháznak megakarjuk tartani a szabadságát, de meg is óvjuk hazánkat az ultramontán uralomtól s segítünk megteremteni az

igazi felekezeti béke előfeltételeit“. Majd az alapszabályok némi módosítása után dr. Wolf (Düsseldorf) beszélt erről a tárgyról: „Protestáns és ultramontán iskolaideál“. Windharst a kulturharc bevégződése után úgy nyilatkozott, hogy most az iskola miatt kell a harcnak megkezdődni. A harc ősrégi, az ellentét a tekintély és szabadság, a dogma és önálló kutatás visszavezethető a Krisztus előtti korba. Ez ellentétbe vonatott bele Babylon és Egyiptom, a görög nép és római birodalom s végül a keresztyén egyház. A germánok, akik mindig, mint mentők léptek fel, újra meg újra a román műveltségnek hódoltak. Csak a XVI. század elején ágaztak szét az utak: a kelta-román országokban kialudt a germán protestáns országokban lassanként fellendült a lelkiismereti és gondolatszabadság. Nálunk a cél az az iskolákban, hogy önálló személyiségeket képezzünk s az összeköttetést fentartsuk a nép, az állam s a vallás között az iskolák államosítása útján. A középkori egyház, amely 1800 körül elvesztette jelentőségét, a XIX. és XX. században megerősödött; a pápai abszolutizmus helyreállított. A pápai nyilatkozatok az utolsó évtizedekben mindig a modern állam, a nacionalizmus és individualizmus a szabad tudomány s mindenek előtt a kutatás történelmi-kritikai módszere ellen irányult. A XIII. századhoz való visszatérés az iskolaideál.

Este a Fredenbaumban, Westfália legnagyobb termében tartották meg az első népgyűlést. Körülbelől 5000 ember töltötte meg a termet. Dr. von Wenkstern (Boroszló) tanár beszélt a „Protestantizmus és a német néprétegek“-ről. A német néptörzsek szakgatottsága feladatunkká teszi: Egyenlenségen át egységhez! A pesszimizmustól óvakodjunk. A római kúttal szemben, amelyet Meyer Konrad Ferdinánd leír, az egymás felé rakott mármormedencékkel, a néprétegekhez hasonlóan, a Lutherkúttal állítja oda a referens. Ott sok nyugalom, kevés áradás; a protestantizmusban áradatnak kell lenni s mint a Giessbach millió cseppjei, ömölni az eszméknek, gondolatoknak az emberiség nagy tengerébe. A római alapelvekhez való visszatérésre nincsen szükség, sem pedig a monizmussal és a Tolstoj-iránnyal való kacérkodásra. A gazdagság és a szegénység ősrégi problémája új megvilágítást nyert olyan emberek által, mint Schmeller és Wagner Adolf. A krisztusi imperativus: add el, amid van s nyujtsd a szegényeknek“ s a mindennapi kenyérért való kérelem átvive a jelenbe, így hangzik: „Adj nekem lehetőséget erőimnek felhasználására, amelyből a mindennapi kenyér származik“. A problémának szocialisztikus megoldása utópia. De a keresztyénség bennünket igazságos munkabérre, barátságos állásfoglalásra kötelez a munkások törekvéseivel szemben. A tulajdon, amelyhez a munkaerő, a testi és a lelki létel is tartozik, szent marad. Bárcsak Lutherkút lenne a német nép s Luther szavai szerint cselekednék: „Ha valamit akarsz tenni, ne magadnak tedd, hanem engedd, hogy mások is élvezzék azt“.

„ROYAL“ nagyszálloda.

Fürdő, villany-világítás, központi fűtés.
KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM. Telefon 226.

Bankettek, alkalmi ebédek és abonnomák. — Figyelmes kiszolgálás! — Méltányos árak!

Ezen előadás kiegészítését képezte Fickenscher lelkész (Nürnberg) fejtegetése a következő tárgyról: „A protestantizmus és a német néptörzsek”.

(Folyt. köv.)

Dr. Veress István.

Felsőszabolcsi Református Egyházmegye közgyűlése.

Kisvárdán, 1912. március 27-én.

Délelőtt 9 órakor felszállt az ének a felsőszabolcsi református lelkészegyesület énekkarának ajkairól, felszállt a megnyitó fohász esperesünk ajakáról az Egek urához... Mindnyájunk szívéből, mindnyájunk ajkáról! Aztán megkezdődött a munka, korunk viszonyainak megfelelően, a sok munka. Napirenden volt 102 közgyűlési, 10 bírósági ügy.

A tárgyak halmaza felett uralkodott Elnökségünk vezetőképesége és az előadók avatottsága, áttekintő és szabatos előadással párosult javaslat-terele. Bizonyosságául annak, hogy jó fundamentumon könnyű építeni; a közgyűlési tárgyak d. e. 9 órától d. u. 2 óráig elintéztet nyertek. A tárgyak között, amint ez természetes is, voltak nagyobb s kevésbé fontosságúak; ezekről számot ad majd rövid időn belül megjelenő jegyzőkönyvünk. Az érdeklődés minden tárgy iránt szép, a munka komoly volt. Ezúton különösebben a következőkről tesztek említést. Az esperesi jelentés minden pontját ügybuzgóság, a leglelküimeretesebb kötelességtudás jellemzik; azokat a tagok őszinte elismerésből fakadó helyeslése követte. Több pont forgott a Kálvineum szent ügye körül is; ezeknek tárgyalásánál talán a szív hangosabban dobogott s egy jobb jövő biztos reménye ült arcainkon. Szeretnek Istene! add érnünk mielőbb e jobb jövőt! A sok tárgy között volt egy, amely bizonyos érzékenységet támasztott a szívekben: az Egyházmegyei Tanítótestület felterjesztése. E helyen nem akarok ezzel bővebben foglalkozni, de a becsülés és jóindulat hangján kérem a tanító urakat: több jóindulatot, több szeretetet plántáljanak el szíveikben úgy a közügy, mint a karöltve munkálkodó lelkészek iránt, hogy mindenek előtt nyilvánvaló legyen a felterjesztésben hangoztatott királyi papsága a kálvinista tanítóságnak. Erre pedig mindenkit elvezet a Krisztusnak Evangéliuma és a régi pogány világnak eme böles mondása: „Ismerd meg önmagadat!” Ezekon kívül egy csomó erkölcsi és anyagi kérdés, amelyek egy rövid tudósítás keretében nem foglalhatnak helyet. A közgyűlés végeztével közébéd volt; hogy erről egy pár sorban megemlékezzem, arra több ok késztet. Az első ok fájdalmas: Tanítóink tüntetőleg távollartották magukat, egyetlenegy tanítónk sem jelent meg! A többi ok jól eső nekem s talán mindenkinék, aki jelen volt?! Minden

pohárköszöntő tartózkodott az áldatlan politizálástól s mindenik nemes gyümölcsöknek magvait igyekezett elhinteni; a komoly és nemes munka átjött a zöld asztaltól a fehér asztalhoz is. Mindenik felszólalás elismerést érdemel, mindenik frappáns és a tiszta érzélem megnyilatkozása volt. De amennyiben keltő a feltámadt érzékenykedés megszüntetését munkálta, ezekről szölok egy pár rövid sorban. Az egyik Varga János egyházmegyei világi aljegyző felszólalása volt, aki mély érzéssel, tudással, társadalmi jártassággal s különösen tapintatossággal mutatott rá a helyes útra, amelyen kölcsönösen járnunk kell lelkészeknek és tanítóknak a mai forrongó időkben; ez pedig egymás kölcsönös megértése, a második pedig válaszképen nt. Vass Mihály esperes uré volt, aki minden nemes iránti szeretetével, megható jószívúséggel igyekezett feledtetni az ügyvált sérelmet, oszlatni az érzékenykedést és félreértéseket és az egyetértés alapján szólította buzgó, odaadó munkára tanítóinkat s vele együtt üritettük mindnyájan poharainkat az egyházmegyei Tanítóegyesület egészségére. — Ezzel ért véget a közébéd.

Ezután d. u. 4 órakor összeült az egyházmegyei Bíróság és este 8 óráig elintézte a kitzúzott fegyelmi és közigazgatási bírósági ügyeket.

Tehát Isten segedelmevel ismét lezárattott egyházmegyénk életében egy félév a maga felmerült és elintézésre várt ügyeivel, hogy útát nyisson új munkának, új reménységeknek.

Egy tag.

Magyarcsanádi református egyház örömnépe.

A békésbánati egyházmegyében, lenn a délvidéken, örvendetes számmal szaporodnak a magyar református anyaszentegyházak. Nehány évvel ezelőtt még a magyarcsanádi kis egyház is a makói egyháznak volt filiája s ma már mint önálló anyaegyház díszes templomot épített és hogy a hívek öröme, buzgósága teljes legyen, Vadas Gyula lelkész és munkatársai a presbyterek, főtiszteletű és méltóságos dr. Baltazár Dezső püspök urunkat hívták meg, hogy szentelje fel Istennek dicsőségére és az ő szent nevének tiszteletére új templomukat.

A szentelés március 31-én délelőtt megtörtént, püspök urunk, Hajdú Zsigmond titkár kíséretében, már 29-én délután útra kelt, 30-án délelőtt 11 órakor a békésabai állomáson Futó Zoltán e. m. főjegyző, mint helyettes-esperes várta az egyházmegye területére megérkező püspököt, tiszteletére kint voltak a csabai egyház előljárói, lelkész és főgondnok is. Hosszú, fárasztó úton délután 4 óra 52 perckor megérkeztünk az apátfalvai állomásra, hol Apátfalva és Magyarcsanád lakossága s az előljárók élén a járás főszolgabírója köszöntötte a magas egyházi vendéget. Fehér ruhába öltözött leányok csokrot nyujtottak

TOLNAI DÁNIEL **ELSŐ ÉS LEGNAGYOBBHAJDUMEGYEI CIPÓRAKTÁRA**
A „Cipő király“-hoz **Telefon 801.**
Debreczen, Piacz-utca 49. (A postával szemben.)

át, majd hosszú kocsisor és lovas bandérium vezetése és kísérése mellett beszállottunk a magyaresanádi lelkészi lakra.

Kevés pihenés és felfrissülés után éjszakára Mezőhegyesre mentünk. Vasárnap reggel fél hét órától fél kilenc óráig a ménes birtok nevezetességeit megtekintettük; 10 órára Magyaresanádra vissza érkezvén, a már zsúfolásig megtelt templomba bevontunk. Hol az „Im bé jöttünk nagy örömmel” és a 233. dicséret kezdő versének elhangzása után püspök urunk lépett a szószékbe és magasztos szárnyalású imával, — mely külön füzetben is megjelenik, — felszentelte az egyszerűségében is díszes templomot. Utána Fekete Gyula nagykikindiai lelkész tartott egyházi beszédet, a LXXXIV. zsoltár alapján, tűzzel, lelkesedéssel. A keresztség szent sákramentomával Nagy Károly makói lelkész egy gyermeket vett be anyaszentegyházunk tagjai sorába. Az úrasztalánál Futó Zoltán szentesi lelkész, h. esperes ágendázott. Az úrvacsorát a fiatal makói lelkész, Bereczky László társával szolgáltatták ki, végül helybeli lelkész, Vadás Gyula mondott záró-imát. Mindenek szépen és ékesen folytak le; azon jóleső érzéssel jöttünk ki a felszentelt templomból, hogy egy szép hajlékkal immár több van, hol magyar nyelven, lélekben és igazságban imádkozhatják református testvéreink Istenüket, a mennyei Atyát.

Nagy és nehéz munkával jár püspökünknek egy-egy ilyen főpásztori útja. Istenisztelet végzetével a tisztelgő küldöttségek sokasága jelentkezett, kik között a békésbánati egyházmegye tekintélyes küldöttsége volt az első. Fekete Márton egyházmegyei gondnok úr, a lelkészi kar élén üdvözölte igazán szép beszéddel püspökünket. Sok volna leírni, pedig mind-mind értékes, hogy a hosszú sorban következő tisztelgő küldöttségeknek, a makói református, a róm. kath., a gör. keleti, a gör. kel. szerb egyházak vezéreinek, a községi előljáróságnak, a szomszédos nagylaki leány-egyház, majd a tanítótestület, végül a helyi egyháztanács köszöntéseire mily válaszokat adott püspök urunk.

Csaknem 2 óra volt délután, mikor a küldöttségek eltávoztak. Ekkor a már felette kívánatos fehér asztalhoz az iskolába mentünk át.

Közébed volt, jó magyaros, hol a jó kívánatokban nem volt hiány, kiemelkedő volt Fekete Márton e. m. gondnok úr pohárköszöntője, a kisded új templomot épített egyház lelkészeért, előljáróiért, a gyülekezet minden tagjáért. A főtiszt. püspök urunké, ki a jövőendő reménysegeit látja az épülő és alakuló kis egyházakban. — Április 1-én érkezünk vissza sok fáradság után.

H.

Krónika.

Bizonyára emlékezik még a szíves olvasó gróf Apponyi Albertre és az ő nemzetiszínű politikájára, illetve miniszterségére. A nemzetiszínű jelzöt az ékes-

szavú gróf onnan nyerte, hogy amikor még csak futott a bársonyszék felé, mint a megboldogult nemzeti párt vezére, hát egy alkalommal a véderőjavaslat tárgyalásakor harsány hangon követelte, hogy a honvédségnek nemzetiszínű legyen, óh, nem a lelkülete, hanem csak a — — kardbojtja. Fátvolt reá; ez az egész ügy minket nem érdekel; épen csak azért emlegettük, hogy amikor pedig Kalksburg neveltje végre beléült ama bizonyos kényelmes és puha bársonyszékbe, elrendelte, hogy a főhatósága alá tartozó összes elemi iskolák ékeskedjenek a drága szép magyar... nem nyelvvel, se nem szellemmel, hanem csak csupán a magyar címerrel. Ki is függesztették a pár araszos angyalos címert minden iskola homlokára, nagy keserűségére a nemzetiségieknek. Mi a magunk részéről örömmel fogadtuk a nemzeti vívmányt és adományt; már csak azért is, mert a kedves kis címer költsége nem a mi nyomorúságos budgetünket terhelte. A nagy gróf ajándéka volt az! Eltelt pedig azóta nem egészen három esztendő; a mi örömünk pedig fordult síralomra, elleneink siralma ellenben örömmre. A címerek ugyanis ez idő alatt úgy megfakultak, megvedlettek és elhomályosodtak, hogy abból ugyan senki emberfia többé fel nem ismeri a hármass halom és négy folyam jelvényeit, de még az őrző angyalokat sem. Mondhatjuk, hogy ha a címerek megrendelését a legádázabb ellenségünk teljesítette volna, azzal a vigyorgó hátsó gondolattal, hogy megcsúfolja ezt a nemzetiszínű grófi ötletet, — az sem adhatott volna hitványabb pajzsockákat iskoláink homlokára! Megérdemelné az eset, hogy az állam beperelje azt a szállító céget, amelyik a címereket a magyar ipar nagyobb dicsőségére előállította s méltán lehetne kötelezni új, becsületes címerek készítésére. Mert ez valóságos címsértés számba megy.

*

Nagy tisztesség ért bennünket újra, édes atyámfiai. Szindarabot irtak rólunk, mely a téli szezonban Budapestről kiindulva széles e hazában bejárta a világot jelentő deszkákat. Irta pedig egy vérbeli kálvinista író, Móricz Zsigmond, ki nek karriérjére büszke lehet mindenki, akinek bármi jusson köze van őhozzá. Csak mi kálvinisták nem. A darab címe „Kend a pap?” Előadták végre Debrecenben is; várva-vártuk, no mi lesz benne? A mi idillikus falusi viszonyainkból egy darab? A mi lelki világunk, puritán becsületességünk, kis tükörben? No, nem vártunk sokat, mindössze csak egy felvonásos műről van szó. De még ez a kevés kis várakozás is megcsúfolt bennünket. Mert a mi igen tisztelt Móricz Zsigmond hitbéli atyánkfia, ismerve ügylátszik csakugyan a mi viszonyainkat elég közlő, bemutat a tisztelt publikumnak egy testileg-lelkileg szegény kálvinista falusi papot, akinek nevetséges a külső szegénysége s botránkoztató a lelki szegénysége. Aféle karrikatura-alak, aki házsártos a családi életében, per-

Sándor Ármin

legszolidabb alapon álló órás, ékszerész üzlet
Debreczen, Piac-utca 41. sz.
 (a Dréher sörcsarnok mellett).
Eddig nem létezett olcsó árak!

fid híveivel szemben, ijesztő társaságos érintkezéseiben. (ha vendégségbe készül, bevezetésül 3—4 pohár pálinkát hörpint). És ez a sok színűre mázolt száználmas szinpadí alak, szerző szerint, csak addig felel meg hivatásának, amíg saját szalmaprédikációit csépeleli; amikor pedig németből átkinoz egy beszédet a házaseletről, hát felforgatja véle a családi szentélyek nyugalmát. Ezért ront rá egy béres féle s vonja kérdezőre, így: „Kend a pap?” — — Mi is ezt kérdezzük, ez volt-e hát a református pap? Meg ezt is kérdezzük, hogy ezt érdemljük tehát? Rákosi Viktor megírta az „Elnémult harangok”-at s az ő református papalakja előtt kalapot emelhet bárki is. Pedig Rákosi vérbeli katolikus ember. A Móríc református papalakja felhosszant, avagy százalomra gerjeszt minket; a tömeget, azt oldalnyilalásig megkacagtatja. Kend pedig Móríc Zsigmond református ember? ?

(is.)

TANÜGY.

A kézzől-kézre járó könyvek veszélyéről.

Elvész a nép, amely tudomány nélkül való, nagy igazság van e szavakban és csak helyeselni tudjuk a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr azon intézkedését, melyben elrendeli, hogy minden népiskolánál ifjúsági könyvtár állíttassék fel. Ezen ifjúsági könyvtárak hivatva vannak nemcsak arra, hogy a gyermekek értelmi felfogása s látköre szélesbítették, hanem arra is, hogy a családi tűzhelynél a hosszú unalmas téli napokon és esteken a szülők s a család tagjai által is olvastassanak, hogy a haszontalan, káros s a nép lelkét megmételvező ponyvairodalom termékei ezek által is kiszoríttassanak.

A nép — ha a kenyérkereső munka szünetel — örömet olvas minden olyan munkát, amely nyomtatásban megjelenik; különösen a szobához kötött vagy ágyban fekvő betegeknek egyik legfőbb unaloműzője az olvasgatás. Egy-egy újságnak vagy könyvnek egy-egy példánya nemcsak a családtagok, hanem a szomszédok, rokonok és ismerősök körében is kézzől-kézre jár, ez lesz sorsa kétségen kívül az ifjúsági könyvtárak könyveinek is, pedig az orvosok állítása szerint semmi sem terjeszti jobban a tüdővész, tifusz, vörheny, kanyaró, difteritisz stb. betegségeknek csírát, mint éppen az ilyen betegségekben levők kezéből kikerült könyvek. Az egyszerű nép a papírpénzt is a szájban megnedvesített ujjal szokta olvasni s a legtisztább újságot vagy könyv lapjait is így forgatja, minek következtében a ragályos betegségben szenvedő ember vagy gyermek kezéből kikerült könyv lapjai tele vannak halált okozható bacillusokkal, melyek később az egészséges emberre is végzetesekké lehetnek.

En nem szégyellem bevallani, hogy könyveket csakis új állapotban szoktam vásárolni s éppen a fent említett okok miatt antiquriusoktól nem is veszek; s nem kis aggodalommal nézek az ifjúsági könyvtárak könyveinek használatánál arra az eshetőségre, hogy egyik vagy másik egészséges gyermek valamely betegség csírájától befertőzött könyv olvasása közben kap egy olyan betegséget, amit talán különben egész életében sohasem kapott volna meg.

Lehet, hogy vannak, kik e kis cikkben foglaltakat nagyon kicsinyesnek és csekélységnek tartják, de hát a betegségek csírái is oly kicsinyek, hogy csak nagyító üveg segítségével láthatók meg s mégis képesek romba dönteni egy erősnek és egészségesnek látszó ember életét; már pedig inkább 99 gyermek nőjön fel úgy, hogy nélkülözni legyen kénytelen azt a lelki hasznot és áldást, amit az ifjúsági könyvtár útján szerezhet meg magának, mint egy gyermek is elpusztuljon azon betegség csírájától, mi az ő szervezetébe a kézzől-kézre járó könyvek útján jutott. S valamint igaza az, hogy elvész a nép, amely tudomány nélkül való, úgy igaz az is, hogy elveszhet a gyermek is egy, a betegség csírájától megfertőzött könyvnek ragályozása által.

Ezekután tisztelettel kérdzem, hogy miként lehetne a gyermekek kezéből a könyvtárba visszakérülő könyvek desinficiálásáról gondoskodni, hogy azokat bárki is aggodalom és veszély nélkül használhassa?

Köröstarcsa.

Szabó János.

*

Iskolai ünnepély. A debreceni református egyház felsőbb leányiskolája és tanítónőképző intézete, mint köztudomású, pár évvel ezelőtt külön választott egymástól. Így a testvérintézetek egyletei is különváltak. Megosztottak többek között a közös *Segítő-egyesület* vagyonán is. Most tehát a felsőbb leányiskola vezetősége a maga ifjúsági segítő-egyesülete javára márc. 27. és 28-án kedvesen sikerült ünnepélyt rendezett. A szülők s általán a nagyközönség mindkét estén zsúfolásig megtöltötték az iskola dísztermét s örömmel tapsoltak a kis műkedvelőknek. Hogy ezt a mi becézett virágzó iskolánkat mennyire szereti a közönség, bizonyítja, hogy a két est jövedelme meghaladja a 900 koronát. A rendezőség élén özv. Gondiné Koós Ottilia és Karácsony Juliska állottak; úgy őket, mint Konecz Aurélné igazgatót méltán illeti a legteljesebb elismerés.

Tanítónők lakbérére. A kormány most dolgozik a tanítók újabb fizetésrendezésén. A tervekből többek között kiszivárgott, hogy azok a tanítónők, akik férjhez mennek, a rendes lakásbérnek csak felét fogják kapni. Nagy ezért az elégedetlenség s a tanítónők tiltakozásra készülnek.

Bächer-Melichár-Johnston gépgyárak fióktelepe kizárólag Ráhmer Sándornál
Debreczen, Piac-utca 43-ik szám alatt (a Dréher mellett).

IRODALOM.

Fontes Rerum Transylvanicarum. (Erdélyi Történelmi Források.) I. kötet: Az erdélyi jezsuiták levelezése és íratok a Báthoryak korából.

(1571—1613.)

Gyűjtötte és közrebocsátja dr. Veress Endre. I. kötet: 1571—1583. Hét hasonmással. Kolozsvár—Budapest. 1911. n. 8° XVI—325. l.

E cím alatt egy igen gazdag és igen értékes vállalat indult meg nemrég Kolozsvárt, amely Előszava szerint „a lehető legnagyobb teljességre törekedvén,“ 50 kötetre tervezett tartalmával „új történelmi anyagot kíván nyújtani a történetírásnak. S nemcsak a magyaroknak, hanem az egykori római szent birodalom valamennyi országának, s mindazon államokéinak, amelyekkel Erdély és Magyarország valaha összeköttetésben állott.“ E nagyérdékű anyaggyűjtője és közrebocsátója dr. Veress Endre atyánkfia,¹ a kolozsvári tud. egyetem könyvtárának őre, a Báthoryak korának ma egyik legalaposabb ismerője. Aki több mint 20 évi szakadatlan munkával részben a saját költségén, részben a Tud. Akadémia támogatásával átkutatta hazánk és Európa különböző államainak (Ausztria, Cseh-, Német-, Lengyel- Oroszország és Románia), valamint a Vatikán, Róma és Olaszország szinte minden fontosabb köz- és magánlevéltárát. Ahová pedig el nem juthatott, mint pl. Hollandiába, Francia-, Angol-, Svéd- és Spanyolországba, legalább hiteles másolatokban igyekezett megszerezni mindent, ami nagy vállalata különböző kötetéhez hozzá tartozott.

Igy kerekedik ki aztán előttünk a most megjelent I. kötethez csatolt Series szerint egy oly tekintélyes történelmi forrás-halmaz, amely kiterjeszkedik Erdély és Magyarország egymásközt és a külföldi államokkal folytatott diplomáciai levelezésére, Erdély fejedelmének és kiválóbb történelmi alakjainak, vagy családjainak, valamint a nálunk megfordult idegeneknek (utazók, követek, nunciások) följegyzéseire, útleírásaira és jelentéseire. Azonkívül a külföldi egyetemeken járt magyarországi tanuló ifjak naplókönyveire, ismeretlen erdélyi krónikák és családi levéltárak regesztáira stb. stb. Szóval, felöleli mintegy a múlt idők életének minden nyilvánulását, a köz- és hadi történelmet épúgy, mint az egyházi, iskolai és művelődési viszonyokat, irodalom és gazdaságtörténetet, régészetet és felirattant, föld- és néprajzot, természettudományokat stb. stb.

Im, ezt a méreteire és becsére egyaránt nagy-szerű anyagot (amelynek nyelve természetesen latin, s csak kis részben magyar, német olasz, vagy spanyol) igyekszik közzé tenni a legújabb oklevél-

¹ Veress Sándor mérnök és híres emigráns fia, néhai V. Ferencz sarkadi református lelkész unokája.

tani elvek alapján és lehető gondos csoportosítással Veress Endre. Elöl mindenütt rövid magyar nyelvű tartalmi kivonattal, közben egy-egy fontosabb hely-nél, vagy névnel pedig fölvilágosító jegyzetekkel kísérvén az egyes okiratokat. Sőt felsorolja a rájuk vonatkozó európai történelmi irodalmat is; a megfelelő magyar kiadványokra viszont föl hívja a külföldi olvasók figyelmét. Mindebből évenként 2—3 kötet fog megjelenni. Az első ma már itt fekszik előttünk. Egy 23 ívnyi vaskos kötet, amely „*Epistolae et acta jesuitarum Transylvaniae Temporibus principum Báthory*“ cím alatt a Báthory István fejedelemtől Erdélybe telepített jezsuiták működésének aktáit foglalja magában (1571—1583). Véletlenül éppen 100 darab eleddig ismeretlen levél és okirat! S bennük egymásután tűnnek föl előttünk: *Báthory István* fejedelem, aki már 1571-ben igyekszik behívni családi birtokára a jezsuitákat s később mint lengyel király is különös melegséggel és adományokkal támogatja őket. Aztán *Possevino Antal* jezsuita író, aki nemcsak tudósításokat küldöz ide-szakadt társairól Rómába, hanem többször meg is látogatja őket. Az itteni közállapotokról, társadalmi és vallásos viszonyokról bő jelentésekben referál a rend generálisának. Mellettük szintén sűrűn szerepel *Wújek Jakab* lengyel eredetű rector; az olasz *Su-nieri* és *Odescalchi Lajos* páter azokban a leveleiben, amelyeket honfitársához: *Caligari János*, lengyelországi nunciushoz intézett. Caligari t. i. (mivel az erdélyi jezsuita misszió akkor még a krakkói provinciához tartozott) szintén éber figyelemmel kíséri itt küzködő társainak sorsát és sikereit. Végül meg-jelennek a magyar származásúak közül: *P. Szántó* (Arator) *István* és *Leleszi János*. Ez utóbbi 10, az előbbi 13 hosszú és tartalmas levéllel, amelyekben nemcsak működésük köre, hanem véralkatuk és jellemük iránya is igen érdekesen tükröződik. A Szántó levelei, beszámolóí, leírásai és följelentései rektora, a lengyel Wújek jobbágyai iránt tanú-sított kegyetlenségei, világiassága, pazarlásai stb. miatt: nemcsak tüzes magyar lelkét jellemzik, hanem szemünk elé állítják az alakulóban levő kolozsvári jezsuita kollégiumot is: annak szellemét, tanrendjét, lthesisinek szövegét stb. Egyáltalán a páterek sok-oldalú tevékenységét, kapcsolatban Erdély egész hit-világával, amelyet egyre munkatársakat kérő leve-leikben „valóságos Indiának jellemeznek s arra kérik generálisukat, hogy a távoli Kelet helyett inkább ide rendelje embereit, hol hálásabb tér kínálkozik az apostolkodásra, mint a vadak között“. Viszont a *Leleszi* tudósításai inkább köztörténelmi szempontból becsesek, midőn mint szemtanú leírja Báthory Kris-tóf fejedelem utolsó óráit és halálát, egy függelékben pedig közli a felette tartott szép halotti orációját. Szóval egészen új és igen fontos adalékokkal talál-kozunk ebben a kötetben mindenütt: úgy, hogy méltán mondja gyűjtője és kiadója Veress Endre, hogy az utána jövő 5 kötetrel együtt „mintegy teljes képét nyújtja az erdélyi jezsuiták történeté-

TRNKÁ FERENC

Debreczen, IV., Barna-utca 3. sz.

Mély (ártézi) kutfurási vállalat. — Motor erőhaj-tásra berendezett gép- és kazán-javító műhely.

Interurbán telefon: 576. — Sürgőnycim: Trnkafiai.

nek, amelynek ez a kiadás valóságos kódexe, örökkön buzgó forrása kíván lenni".

Részünkről is őszintén kívánjuk, hogy az legyen. S már ebből a szempontból is, de meg azért is, mivel ez a vállalat nemesak a politika, hanem a magyar iskola és a magyar protestáns egyház multjára is felette becses történeti adalékokat nyújt: úgy az iskolák és könyvtárak mint az ügy iránt érdeklődők figyelmébe a legmelegebben ajánljuk.

A nagy gonddal kiállított I-ső kötet, amelyet 7 hasonmás díszít, az Athenaeum r.-társaság kiadásában jelent meg. Ára 10 korona. Megrendelhető a „Fontes Rerum Transylvanicarum” kiadóhivatalában, Kolozsvárt.

Pap Károly.

Csekme Ferenc: Képek a parokiáról.

Kiadja a Kemény Zsigmond irod. társaság. Ára: 2-50 K.

Az első kötetből, mely a múlt évben hagyta el a sajtót, megismerte és megszerette az olvasó közönség Csekme Ferencet, akit mi már az első alkalommal, mint a Baksai-féle kálvinista írói gárda új tagját üdvözöltünk. Ez még néhai jó Szász Gerő idejében történt, azóta pedig Csekme írói egyénisége csak nőtt és tehetsége is izmosodott. Hogy ma mindnyájan így valljuk s hogy őt velünk együtt mások is a falusi parokiák csoda bájú idilljainak piktorául magasztalják, az egyáltalában nem nagy csuda. Hiszen Csekme Ferenc minden sorában előttünk van az írónak, a református papnak a tiszteletre és szeretetre méltó alakja. A református papi ház és család apoteozisát találjuk könyvében. Mennyi finomságot, szeretetet, lelki jóságot tud ő erről elbeszélni! Rajzaiban megelevenedik előttünk az egyszerű, kedves család, melynek tagjai sok küzdelemmel, de Istenbe vetett erős hittel járják az élet országútját s harcolják meg a tisztességes és becsületes életnek a harcát. A jelen szemüvegén kedvesen tükröződik vissza a múltnak történetéből egy pár színes mozaik-kép. Amikor pl. az *átalvető*-ről mesél, arról a mesebeli tarisznyáról, mely a „szegény” pap fiúnak élesztára, szekrénye és mindene volt. Vagy, amikor a papnékről, azoknak ezer tevékenységükről, buzgóságukról, jóságukról és segítőtársi nagy hivatásukról ír.

És mindenben, amit ír, valami kedves közvetlenség árad, s bevonja az egyszerű parokiát valami aranycsillogású, selymes ködbe, elfedi annak minden árnyoldalát s ami ott marad, mind, mind fény és csupa szeretet.

A munka kiállítása is kifogástalan, papirosa finom, nyomása szép. És valószínűleg felesleges munkát végzünk, mikor ajánljuk olvasóink figyelmébe ezt a munkát, hiszen régen megtalálta Csekme Ferenc ez utat az olvasóközönség szívéhez.

—y—e.

„A mi édes magyar nyelvünk”. Ezzel a címmel Berczik Árpád egy füzetkét bocsátott közre, melyben a magyar nyelv tisztaságának védelmére kél. Sürgeti, hogy ahol csak lehet, ne használjunk idegen szavakat. Megmagyarázza a gombamód növekvő germánizmusok eredetét és kiküszöbölésének egyszerű módját. Az érdekes és értékes füzet ára 1 korona.

Pályázat Koszorú-füzetekre. A *M. Protestáns Irodalmi Társaság* nyílt pályázatot hirdet *Koszorú* című kiadványsorozatának 1912. évi *12. füzetére*. Kiváncsok: erőteljes evangéliumi elbeszélések, életrajzok, jellenképek, szociális rajzok, traktátusok stb. népszerű modorban. Hithősöknek és hitvédőknek, a belső és külső misszió apostolainak életrajzai, valamint a keresztyén szociális intézménynek népszerű ismertetési előnyben részesülnek. Tartalmi tekintetben az a főkéllék, hogy az evangélium lelke szóljon a füzetekben; alaki szempontból az a főkiváncsok, hogy tősgyökeres magyar nyelven és oly népszerű modorban íródjanak, hogy a nép és a gyermek is épüléssel olvassa őket. Egy füzet terjedelme egy kis nyomtatott ívnél rövidebb és másfél ívnél hosszabb nem lehet. A kiadásra elfogadott munkák tiszteletdíja nyomtatott ívenként 50 (ötven) korona s a jutalmazott dolgozat a MPIT. tulajdona lesz. A pályázat nyilvános, jelíges levélke nem szükséges. A pályaművek legkésőbb *folyo évi június 30-ig* a társaság alulírott titkárához (Budapest, Kálvin-tér 7.) küldendők. Budapest, 1912 március havában. *Dr. Szóts Farkas*, a MPIT. titkára.

A „*Reformirte Kirchen-Zeitung*” f. évi 11-ik számában meleg szavakkal emlékezik meg a magyar református egyház gyászáról, a Gergely Antal haláláról. Úgymond, az elhunyt nemesak kiváló, tüneményes szónok volt, hanem egyik legbuzgóbb munkása a belmisszióknak, aki kitűnően értett ahhoz, hogy a külföldről átláptált eszméket hazai ruhába öltöztesse s az ő népe lelki szükségéhez mérje.

Wesely Ödön, e kiváló pedagógus, most adta ki másodszor „Az akarat nevelése” című pedagógiai tanulmányát. A mű nagy értékét jelzi a másodszori kiadás, ami ilyes munkáknál ritkaság számba megy.

A **Septuaginta** új, szövegkritikai alapon való kiadására vállalkoztak négy német egyetem: Berlin, Göttinga, Lipcse és München szakférfiai. Az egész mű 30 év alatt fog megjelenni s mintegy 450 ezer márkába kerül. Az állam támogatja a mű megjelenését.

Tompa Mihály új életrajza. A Kisfaludy-Társaság kiadásában megjelenő *Költők és Írók* sorozatban most jelent meg Tompa Mihály életrajza Kéki Lajostól. A könyv pályadíjat nyert a Kisfaludy-Társaságnál. Színes, lendületes előadásban mondja el Tompa örömtelen ifjúságát, sárospataki diákezeit, első szerelmeit, nevelősködését Eperjesen, első költői kísérleteit, első sikereit, Petőfivel való barátságát, kései papságát, szabadságharci szereplését. Az életrajzíró fölveszi a költő munkáinak tárgyalása folyamába papi munkáit, prédikációit, halotti beszédeit, imáit is, kimutatva bennük a költő eszméivel való kapcsolatokat. Az utolsó fejezetben részletes összefoglaló képét adja Tompa emberi és költői egyéniségének.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1800 · 1912. szám.

Nagytiszteletű Esperes Ur!

Az a nagy romlás, mely Szatmár megyében fekvő református magyar községünket érte, az az árvíz-veszedelem, mely ez évi február havában panyolai virágzó egyházunkat romba döntötte, hit-sorsosaink legnagyobb részét hajléktalanná tette, kenyerétől megfosztotta, fájdalom, közönségesen ösmert mindnyájunk előtt. Ez a nagy romlás önkéntelenül juttatja eszünkbe a zoltáriró prófétának ezen szavait: „Ma, ha az Istennek szavát halljátok, ne keményítsétek meg a ti szíveiteket”. (Zsolt. 95, 8–9.) Igen, az Isten szól hozzánk emberekhez. Szól sokszor áldásainak öröme keltő, olykor csapásainak szívet rázó hangján is. Istenbe vetett hitünk azt tanítja, nem leszen semmi, ha az Úr nem akarja; reménységünk megvigasztal azzal, hogy a hatalmas Isten, ha veszedelemmel látogatott meg, hatalmas a szabadtásra is; a szeretet pedig, mely erősebb, mint a halál, mindeneket kiegyenlít.

A szeretet nevében, mely nagyobb a hitnél, nagyobb a reménységnél; a szeretet nevében, mely forrása minden szépnek, jónak és nemes cselekedetnek, a szeretet nevében hívom fel nagyf. esperes urat, általa lelkészársaimat, minden rendű és rangú hittestvéreimet és a nemes keblű, jókedvű adakozókat, hogy abból, amit az Isten adott, jó kedvvel és nem kényszerítésből, kiki a maga erejének mértéke szerint hozza meg a maga áldozatát panyolai szerencsétlen testvéreink részére; hiszen a jó kedvű adakozót szereti az Isten. (II. Kor. 9, 7.)

Pár évvel ezelőtt gyűjtöttünk a messinai szerencsétlenek számára, azután az ököritói, tűzhalált szenvedettek elmaradottai, közelebb a kecskeméti, csapást szenvedettek részére. Most segítségért, alamizsnáért kiált egy volt virágzó egyházunk hajléktalanul, kenyér nélkül maradt népe. Itt az ideje, hogy a szeretet szent parancsolatát követve, nyújtunk segítséget, gyűjtünk alamizsnát azoknak, akik enélkül szűkölködnek, mert „jót cselekedjünk mindenekkel, kiváltképen pedig a mi hitünk cselédeivel” a nagy apostol, Pál is azt mondja. (Gal. 6, 10.)

A szeretet nevében kérem nagytiszteletű esperes urat, hogy a kebelbeli gyülekezeteket az adakozásra a leghathatósabbban felhívni méltóztassék. Rázzuk fel a szunnyadó lelkeket, rázzuk fel a világ szerint gazdagokat, hívjunk alamizsnálkodásra mindenkit azzal, hogy a jó Isten, ki mindeneket lát titkon, megfizet nekünk nyilván, mert találóan mondja az Apostolok cselekedeteiről írott könyv: „Kornélius a te alamizsnáid felmentek Isten elébe emlékezetnek okáért”. (Csel. 10, 4.)

A segélygyűjtés munkáját egészen a nagyf. ur bölcs belátására bízom, ezúttal csak arra kérem, hogy az összegyűjtött pénzt egy összegben méltóztassék hivatalomhoz, legkésőbb június 1. napjáig, beküldeni, hogy tavaszi közgyűlésünkre a begyűlt összeg mennyiségéről számot adhassak.

Isten áldó kegyelmét kérve reá,
atyafiságos szeretettel vagyok
Debrecen, 1912 március hó 29.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

Husvét.

Irta: Ineze Béla.

Ki születél a zordon éjszakában,
Melyre örökös fényvel jött a nap...
Ki élve ősi hitben, próféták szavában,
— Sivatag pusztában, hős árnyék alatt —
Néped között valál, mint égő lüz sugára,
A fényben, amely virágot fakaszt:
Te hozzád száll ma lelkeink johásza,
Ki elhozád a legelső tavaszt.

... Ki nem találtál egy kicsiny lakásra,
Mely befogadjon első perceden:
Világol adtál híved birtokába,
Hogy úr levél a lelken és szíven...
Ki elhagyott valál, szegény és üldözött,
Lettél minden királynál gazdagabb!
Dicsőségednek, ahogy lépteidre nőtt,
Csillagok fénye adott szárnyakat.

És telehintéd örök szép virággal
A földi lét kemény görönggyel...
Erőt adál, hogy küzdve sorscsapással,
Legyen hitünk, amely reményre int.
Főntart kezéd a bösz vizeknek árján —
S bár földre nyom le a súlyos kereszt:
Diadall vész a zord halál hatalmán,
Igdé hajléka dús lombot ereszt.

... Most is tavasz jön, ámde juvalmára,
Ha nyílik bár virág — nem a miénk...
S ha fölragyog is a nap egy sugára,
Melynek úgy várjuk áldott melegét:
Hideg van itt még a nagy tél után!
A termő föld, miként a szikla, oly kemény...
Lesz-e, terem-e új gyümölcs a fán?
Szívünkben rá alig, hogy él remény.

De van kúfár, hogy tőlünk kizsarolja
Vásári lomként: megmaradt kincseink —
És éhesen, mint dúvad lesi-várja...
Az ára: vérünk... jövőnk — mindenünk!
S a tagadásnak megszólal beszéde
Gyalázva mindent szemérmellenül!
S hogy ingadozni lát a csüggedésre,
Megfojtó karma, — ime! — felénk merevül...

Óh, jer közénk most új élet királya!
Megtartva minket, óh, maradj velünk!
Ragadj oszort föl a sok gaz kúfára,
Ki vásárolni jött becsületünk!
És helyet véve lelkünk templomában,
Számüzve mind: mi bűn, mi rút, setét,
Te világosság a világosságban —
Hirdesd az Úrnak nagy szeretetét!

Hirdessed nappal, hirdesd az éjszakában,
Mig örök fényvel eljövend a nap,

*Mely él az ősi hitben, próféták szavában,
Sivatag pusztaságban, hűs árnyék alatt...
Te örök, tiszta forrás!... Tűz, oszlop szent sugára!
A jényben, amely virágot jakaszt,
Te hozzád száll ma lelkeink jöháza:
Ki elhozád a legelső tavaszt.*

Ünnepi szolgálat. A debreceni református egyház Kossuth-utcai templomában husvét első napján fog először prédikálni főtiszteletű dr. Baltazár Dezső püspök úr. A Kossuth-utcai hívek nagy örömmel várják az új főpásztornak közöttük leendő bemutatkozását.

Helyettesítés. Néhai Baróthy István hajdúnánási lelkész állására helyettesül az esperesi hivatal Domján Lajos eddigi püspökladányi segédlelkésként nevezte ki.

Budapest népessége 1910-ben. Csak most jutottak annyira az illetékes fórumok, hogy az 1910-iki népszámlálás budapesti eredményeiről statisztikát nyújthassanak. E szerint a főváros lélekszáma 880,371. Ebből református 86,990. A felekezetek között abszolút többségben vannak a r. katolikusok (526 ezer), utánok következnek nyomban a zsidók (203 ezer). A reformátusok száma 10 év alatt 19,671 lélekkel növekedett. Baptista mindössze 399 van a fővárosban. A statisztika szerint az utóbbi 10 év alatt a reformátusok arányszáma emelkedett a legrohamosabban. Van a fővárosnak 133 ezernél több analfabétája. Ez a szám ijesztően nagy s fájdalom, igen csekély mértékben apad. A magyarság arányszáma 1900-ban 79 százalékról 85,9 százalékra növekedett.

Ollózás. Fejes István tiszáninneri püspök évi jelentéséből vesszük és közöljük ezt a kis részletet, mint igen alkalomszerű tételt; megemlékezik ugyanis a püspök jelentésében a baptista térítésekről s erre vonatkozólag így szól: „Ez a mozgalom is nem a nép vallástalanságára, hanem nagyobb áhítat után való sovárgásra mutat, amely ellen védekezni minden lelkész kezében ott van a biblia“. Majd így folytatja: „Népünkben felébredt a tudásvágy és az olvasási kedv. Vezetni kell őket szép kies folyó vizekre, hogy a mételyes moesarakba ne térjenek“. Komolyan megszívlelendő szavak ezek mindnyájunkra nézve; a tiszáninneri kerületben speciel pedig hisszük, hogy a belmissió fellendülését s az igehirdetés megújódását fogja jelenteni.

A keresztyén ifjúsági egyesületek magyar nemzeti bizottsága ez év őszére egy, három napos konferenciára készül, melyen gyakorlatilag is óhajtják fentartását, valamint életképes működését. Nagyon helyes és dicsérendő praktikus a terv, melyről hisszük, hogy a nemes ügy szolgálatában nagy eredményeket fog maga után vonni.

A Kálvineum javára Hajdúszöboslón nagyszabású ünnepélyre készülnek április 21-ikére. Részt vesz a főisk. kántus, Kiss Ferenc, F. Varga Lajos és dr. Lencz Géza.

Kovács Gyula hajdúmegyei alispánt, folyó évi május hó 7–8-án tartandó közgyűlésén iktatja be egyházmegyei gondnoki állásába az alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegye. Ez a gyűlés a kollégium dísztermében lesz.

A kolozsvári Bethlen-kör látogatást tett a múlt hét folyamán Hódmezővásárhelyen s ott nagyszabású ünnepélyt rendezett, melyen, valamint a közbeső vasárnap délelőtti istentiszteleten dr. Ravasz László kolozsvári theol. tanár mondott szép beszédet. Az ünnepély jövedelme a kör javára ment.

Mezőtúr-Ujváros a Kónya Gábor vezetése alatt álló ifjúsági együletben alkoholelles előadásokat tartott Perényi József, a budapesti Kék-kereszt egyület elnöke s az eredmény az lett, hogy mintegy 20 gazdálkodó ifjú belépett az alkoholelles szövetségbe. Ime egy újabb bizonyosság ez ügy életrevalóságáról.

Lénárd Ede, a szamosdobiak ifjú poétalelkű papja a lapokban ezt a kis felhívást közli:

Akik most húsz éve Kézsmárkon voltatok,
S a matura előtt velem drukkoltatok,
Forró ölelésre, hogy kik lesztek jelen:
Ezt egy ánzix-kártyán tudassátok velem.

Lénárd Ede, ref. lelkész, Szamosdob.

Áttérő lelkészek. Eperjesről jelentik: újabban három fölavatott római katolikus lelkész áttért az ágostai evangélikus hitvallásra és Geduly Henriktől, a tiszai egyházkerület püspökétől engedélyt kért és kapott arra, hogy az eperjesi kollégium teológiai akadémiajában rendkívüli hallgatói minőségben beiratkozhassék és a vizsgálatokat letegye. A három lelkész: dr. Horváth Károly volt kegyesrendi tanár, Kelecsényi Lajos és Szeberényi Lajos. Közülök dr. Horváth Károly már le is tette Geduly püspök elnöklete alatt a szak- és lelkészi vizsgálatot.

Megyeresy Béla, a ker. ifjúsági egyesület utazó titkára, úti jelentéseiről beszámolva, ezeket írja Debrecenről: *Debrecen.* Látogatást tett dr. Baltazár Dezső püspöknél, ki ügyünket igaz szeretettel mozditja elő. Prédikált az ifjúság keresztyén szellemben való nevelésének fontosságáról. Meglátogatott két vasárnapi iskolát. Mindkettőben minta tanítást tartott. Az államvasúti telepen a vallásos estélyen, melyet *Uray Sándor* lelkész vezet az egyik vasárnapi iskolával kapcsolatosan, ismertette munkánkat.

Felekezeti viszonyok Svájcban. A protestánsok száma Svájcban az 1850. évben 1,416.768 volt, a katolikusoké 971,809. Az 1910-iki népszámlálási adatok szerint a protestánsok száma 2,108.590 s a katolikusoké 1,590.792. Tehát a protestánsok 48%-kal, a katolikusok 63%-kal szaporodtak 60 év alatt. A katolikusok számának jelentékenyebb emelkedése abban leli magyarázatát, hogy Svájcot csaknem mindenfelől kath. országok környezik s a bevándorlás igen jelentékeny.

Két gyűlés. Az egyetemes egyház faktorai közül kettő is gyűlésezett a múlt héten. Az egyik az *Orle* választmányja, melynek a dr. Baltazár Dezső megnyitó beszéde adott országos jelentőséget. Ez a megnyitó a családfentartó magyar papok apológiája volt és mindenfelől rokonszenves visszhangot keltett. Az egyetemes konvent tanügyi bizottsága volt a másik. Ez a debreceni kollégium és egyetem ügyében tanácskozott és fogadott el határozati javaslatot. A bizottság a tiszántúli egyházkerület ismert határozatát tudomásul venni javasolta s a nagy eszme

biztosítása tekintetéből a maga részéről is meg-
alapozta. Nagy Károly a kolozsvári református theol.
fakultás igazgatója felvetette azt a nagy horderejű
eszmét, hogy a debreceni egyetem református theolo-
giai fakultásán más kerületek is állíthassanak tan-
székeket. Ezt a jogot az illető kerületek természetesen
csak akkor vennék igénybe, ha az erők egyesítése
válna szükségessé, theologiai akadémiájukat meg-
szüntetnék. Révész Kálmán abauji esperes, a sáros-
pataki iskola gondnoka indítványozta, hogy a deb-
receni egyetemen a magyar protestáns egyház és
irodalomtörténetnek külön tanszék állíttassék. A
magunk részéről is aláírjuk ezt az indítványt és
feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy ha lehet, az
egyetemes, sőt a protestáns egyház hozzájárulásával,
s ha a közös hozzájárulás még ez egyetlen egyre se
volna kieszközölhető, a tiszántúli egyházkerület
által ez a tanszék minél hamarabb felállíttassék.

Nagy egyházak. Három nagy egyházban ürese-
dett meg a lelkészi hivatal. Mezőtúron, Hajdúnánáson
és Gerőcz Lajos elhunytával Szentesen. Mezőtúron,
amint tudva van, több jeles lelkész meghallgatását
határozták el. Most, mint a Túrkevei Hírlap írja,
meghívás útján szándékoznak betölteni a lelkészi
állást. Az ide vonatkozó híradást szószerint közöljük
a következőkben: „A mezőtúri lelkész választás. A
mezőtúri reform. egyházban, boldog emlékü Gergely
Antal elhalálzásával megüresedett lelkészi állásra,
az egyháztanács, mint értesülünk Szabolcska Mihály
temesvári reform. lelkész, költő papot szándékozik
meghívni.“

Jutalom fanemesítésért. A földművelésügyi mi-
nisztérium egy húsz koronás aranyat küldött a
püspöki hivatalhoz azzal a kéréssel, hogy ez az összeg
a tanítóképző-intézet növendékei közül annak adas-
sék ki, aki a fanemesítés (oltás, szemzés) terén a
legjobb eredményt tünteti fel. Ezzel a szerény kis
osztóndíjjal is fokozni óhajlja a földművelésügyi
miniszter a gyümölcsészet megkedvelését a jövő
tanítónemzedék körében.

Fizetéskiegészítés. A kultuszminiszter, a debre-
ceni református felső leányiskola tanerőinek fizetését
a megfelelő fokú állami tanárok fizetéséig kiegészít-
tette s az esedékes összeget a folyó iskolai év elejétől
kiutaltványozta.

A hajduböszörményi polgári leányiskolát, mint
értesülünk, újjáépítik. Az eddigi iskolahelyiség ideig-
lenesnek volt tekinthető s most a tanügy kívánal-
mainak teljesen megfelelő, modern és kényelmes új
otthont fog nyerni a hajduböszörményi polgári leány-
iskola.

Kirendelés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter
dr. Hegedüs István budapesti egyetemi tanárt a latin
nyelv tanításának tanulmányozása céljából a hajdú-
nánási református főgimnáziumhoz kiküldötte.

A debreceni református egyházmegye ezidei
egyházi értekezletét Bakonszegen, június hó 12-én
fogja megtartani. Főtiszteletű püspök úr is meg-
ígérte részvételét az értekezleten. Ez alkalommal
predikálni fog Uray Sándor debreceni lelkész, fel-
olvasást tart Dulházy Kálmán tanító s szabadelő-
adást tart dr. Szücs Géza egyházmegyei ügyész.

Gyászír. Gerőcz Lajos, a szentesi református
egyháznak több mint negyedszázad óta lelképásztora,
március hó 31-én, hosszas szenvedés után jobblétre
szenderült. A B. F. R. A.

Személyi változások. Sinka Gyula segédlelkészt
Békésre, Paál Gyula segédlelkészt Tiszasásra és Szabó
Dániel segédlelkészt Szentesre osztotta be főtiszteletű
püspök úr.

Lelkészválasztás. Komlódtótfaluba (Szatmár m.)
Kiss István fehérgyarmati segédlelkész rendes lel-
késze választatott. Áldást kívánunk a gyülekezetre
s az ifjú pásztorra egyaránt.

A dombrádi egyház újonnan épített templomát
június hó 23-án szenteli fel. Erre az ünnepélyre az
egyház meghívta főtiszteletű püspök urat is, ki az
első imát fogja mondani az új templomban.

„Vigasztaljátok, vigasztaljátok az én népemet“ —
így szólt egykor az Úr az ő prófétájának ajka által. —
Ezt az isteni parancsolatot tette most magáévá a mi
szeretett püspökünk, amidőn a közelgő husvéti ünne-
pekre főpásztori levelet intézett a panyolai árviz-
veszedelem károsultjaihoz, a végzetesen lesújtott kis
református egyház híveihez. Gondolhatjuk, hogy
mily jóleső érzéssel fogják hallgatni a szegény meg-
látogatott emberek ama vigasztaló, atyai szavakat!
Egyben pedig főtiszteletű püspök úr körlevélben
hívja s kéri fel kerülete összes egyházait a panyolaiak
anyagi felsegélésére. Itt meg kell még jegyeznünk,
hogy e tekintetben a szatmári egyházak már is jó
példával járnak elől. Legyen áldás a vigasztaló szón
és segítségen egyaránt!

Új református néplap. Az országos református
lelkészegyesület választmánya márc. 27-én Buda-
pesten tartott választmányi gyűlésén elhatározta,
hogy szeptember hó elsejével egy népies irányú,
evangéliumi szellemű hetilapot fog megindítani,
melynek ügyei előkészítésére s majd szellemi irányí-
tására egy bizottság küldetik ki. Megnyugvással
fogadjuk ezt a hírt, mert egy ilyen néplap szükségét
élénken érezzük mi is. Eredetileg is itt kellett volna
kezdeni az Orlé-nak s ha heti néplapja megerősödik,
azt lehetett volna és kellett volna napilappá, kraj-
cáros néplappá erősíteni. Azt hisszük, ezen a nyomon
haladva ez el is fog következni s a Magyar Lap még
feltámad halottaiból.

Lelkészválasztás. Ignéczy Sándor szeghalmi segéd-
lelkészt március 24-én egyhangúlag választották meg
rendes lelkészül a felsőzempléni egyházmegyében
keletkezett szőlőskei, szerdahelyi és borsi társegy-
házak. A szépszavu Timotheusnak sok szerencsét
kívánunk az őt megtisztelő társegyházak felvirágoz-
tatásához.

Gyászkeretes hír. Tévedésen alapszik a nagyká-
rolyi egyházmegye lelkészegyesületi köréről hozott
ama rovat (lásd Debreceni Protestáns Lap 12. sz.
188. lap), mely azt teszi közhírré, hogy nevezett
egyesület a Kálvineum javára ünnepélyt nem rendez.
Ugyanis az esperes előzőleg megtette a Kálvineum-
estély érdekében a szükséges lépéseket, megnyerte
a vármegyei alispán úrtól a székház dísztermét, tár-
gyalt elnöktársával, méltóságos Domahidy Elemér
főispán úrral s összehívatta az egyházmegyei lelkész-
egyesületet az intézkedések megtételére, mely érte-

kezet, miután tudomást szerzett arról, hogy a Nagykárolyhoz (vármegyei székhely) közel fekvő Szatmáron május elején lesz Kálvineum-estély, nem akarta rontani sem a saját területén, sem a szomszéd területen megejtendő estély sikerét és fényét, mert jóformán azokra számíthat saját estélyén, akik bizonyára a közel Szatmárra is szívesen elmennek. Ezért történt az a félreértett megállapodás, hogy nem vágunk elibe a szatmári Kálvineum-estélynek hanem ott is részt veszünk s majd kellő időben a vármegye székhelyén rendezünk mi is estélyt, addig pedig kisebb kaliberűeket egyebükt. Egyébiránt minden kétséget eloszlat maga az értekezleti jegyzőkönyv, mely így szól: „1. Kimondja egyhangúlag a nagykárolyi egyházmegyei református lelkészi értekezlet, hogy kötelességévé teszi a lelkészeknek a 100 korona alapítási díj lefizetését Kálvineum javára s ezenkívül a hívek részéről is erejükhöz mérten elvárja a szép célra való adakozást. 2. Főtiszteletű Baltazár Dezső püspök úr vezetése alatt Szatmáron május hónapban tartandó Kálvineumi ünnepélyes estélyre vonatkozólag kimondja az értekezlet Nagykárolynak, valamint a környékbéli helyeknek Szatmárhoz való csatlakozását, mivel ugyanazon közönség lenne képviselve az esetleg Károlyban is tartandó estélyen. Felkéri az értekezlet Beréy József nagytiszteletű urat, hogy körlevélileg hívja meg a lelkészeket s az egyházmegye neves, módosabb világi tagjait is, a gyűlés határozatát az április hónapban tartandó egyházmegyei gyűlés egyik pontjával vegye fel s az illetékes tényezőkkel lépjen érintkezésbe. Beréy József nagytiszteletű úr indítványára az értekezlet szükségesnek tartja az egyes kisebb helyeken való Kálvineumi ünnepség rendezését is. Nagykároly, 1912 március 18. Havas Gyula s. k. egyesületi elnök. Pálur István református s. lelkész, jegyző”. Végül az igazság érdekében azt is közlöm, hogy méltóságos Domahidy Elemér e. m. gondnok úr az értekezlet határozatához nem járult hozzá s valószínű, hogy még a szatmári estély előtt megtartható lesz a nagykárolyi kálvineumi ünnepség, habár az idő rövid.

Talán ilyen információ mellett nem egészen gyászkeretbe illő egyházmegyéim törekvése, mely lelkesen küzd s eredményesen munkálkodik a Kálvineum ügyéért; Nagyecsed, 1912. március 28. *Beréy József*, esperes.

A Theologiai Szaklap előfizetőit tisztelettel értesítem, hogy az első és második szám husvét után együttesen jelenik meg. Ez egyetlen magyar tudományos folyóiratunk most kezdi meg tizedik évfolyamát. Fenntartása nem volt könnyű, támogatása nem volt nagy. A theologiai tudomány művelőit és az irodalom barátait kérem, karolják fel folyóiratunkat. Az előfizetés egy évre 6 korona. Cikkék és előfizetési pénzek Budapest, IV., Deák-tér 4. címre küldendők. A szerkesztőség tagjai: Bilkei Pap István, Hamar István, Pokoly József, Tüdös István dr. *Raffay Sándor*, felelős szerkesztő.

Cairns skót lelkész levele dr. Veress István bihari diószegi lelkészhez. Cairns skót lelkész, aki a múlt év őszén meglátogatta hazánkat s jelenleg a magyar protestantizmusról szándékozik egy munkát kiadni, legközelebb a következő érdekes levelet intézte dr. Veress István bihari diószegi lelkészhez: „Dumfries (Schottland), 1912 március 9. Igen tisztelt lelkész

úr! Egy héttel ezelőtt kaptam meg a magyar Calvinizmusról írott németnyelvű munkáját s resteltem, hogy csak most fejezhetem ki hálás köszönetemet érte. Csak most látom annak az előnyét, hogy keresztül olvastam s fejezhetem ki véleményemet a felől. Minden szempontból helyén valónak találom e munkát. Nagy érdeklődéssel s növekvő csodálkozással olvastam azt. Eddig nem volt világos felfogásom az önök magyar egyházának a helyzetéről és fejlődéséről. Én ugyan áttanulmányoztam Bauhofer munkáját s egy másik kis értekezést, nem láthattam azonban, — ahogy a mi közmondásunk mondja — a fáktól az erdőt. Most azonban minden rendben van s ezt szívből köszönöm önnek. Remélhetőleg ön fog vállalkozni Magyarország nagyobb egyháztörténelmének német nyelven való megírására, amelyet ön kívánatosnak tart (72. lap. Jegyzet). Mondhatom, hogy az 5. fejezetet „Kálvinista fejedelemség Erdélyben” különösen fölvilágosítónak találtam. Ezelőtt ezen kérdést illetőleg: miként van az, hogy a református egyház Magyarországon, összehasonlítva a csehországi református egyházzal, oly erős? — megelégedtem azzal a könnyű megoldással: azért, mivel Magyarországon a protestantizmust védelmező török uralom volt meg. Most azonban azt látom, hogy a dolog nem oly egyszerű s hogy Erdély szerepe is sokban hozzá járult ehhez. A 7. és 9. fejezetek egy idegenre nézve szintén érdekesek. Óhajtók azonban egy kérdést intézni önhöz az alkotmányt illetőleg. Mik tulajdonképpen azok a kurátorok s kik által választatnak azok. Bár általános fogalmam van róla s bár ön sok mindent megvilágított előttem, könyvében nem találtam meg ennek a hivatalnak eredetét és lényegét. Nekünk vannak presbytereink, de nincsenek kurátoraink. Nem szükséges mondani, hogy én, amidőn a múlt szeptemberben önöknél voltam, sok olyat láttam, ami a legnagyobb mértékben érdekelt, különösen pedig az erősbödő egyházi élet jelei. Bár csak ama nemes kálvinista egyház, melynek történetét ön oly szépen rajzolta, nagy múltjához, reformációjához, vértanúhoz és hitvallóihoz mindig méltó lenne. Megújuló köszönettel alázatos szolgálja: John Cairns”.

Rövid hírek. Aradon a sok korcsmai tivornya s ebből származó végzetes rendzavarás arra készítette a lakosságot, hogy társadalmi úton mozgalmat indítanak a korcsmák vasárnapi zárvatartása érdekében. — A szatmárnémetii két református egyházban nagyarányú gyűjtés folyik a panyolai árvízkarosultak javára. — A M. Tud. Akadémia melegen ünnepelte Szilády Áront azért, hogy már 50 éve tagja az Akadémiának. — Doumergnek könyve, melyet a magyar református egyházakról írt, egy nyomdai tűzvészben teljesen elpusztult. Ezért az új kiadás csak illusztráció nélkül fog megjelenni. — A nagyszalontai vallás-egyenlőségi szövetség a múlt vasárnap sikerült ünnepélyt rendezett. — A tiszántúli református egyházkerület Medgyaszay Vince lepsényi lelkész és Beöthy Zsolt egyet. tanárt egyházkerületi tanácsbírókká választotta. — Budapesten a lipótvárosi kaszinóban beszűntették a kártyajátékokat.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.
Szerkesztő helyettes: URAY SÁNDOR.

Pályázat.

a máramaros-ugocsai egyházmegyébe kebelezett tekeházai református lelkészi állásra.

Jövedelem:

1. Lakás kerttel.
2. Tíz katesztrális hold föld, három temető és az ócska falusi földek haszna; adóját az egyház fizeti.
3. Készpénz kongruával, tőkeképzősegélylyel 2300 korona.

4. Királyházaról remélhető 250 korona.

Kötelessége Királyházan is teljesíteni lelkészi szolgálatokat. A választás érvényre emelkedése után az állás azonnal elfoglalandó.

A törvényszerűleg felszerelt pályázati kérvények a folyó évi április hó 29. (huszonkilencedik) napjáig Biki Ferenc espereshez Tekeházára (Postahely. Ugocsa várm.) küldendők.

Kelt Debreczen, 1912 április 2-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A biharvajdai református egyház pályázatot hirdet a megüresedett I–VI. osztályú vegyes iskola kántortanítói állására. Javadalom: az egyháztól 668 korona készpénzben, 5 hold 484 négyszögöl föld 80 korona, 4 legelő illetőség 12 korona értékben, 240 korona államsegély, 2 szobás lakás és kert. Pályázati kérvények folyó hó 30-ig alulírt iskolaszéki elnökhöz küldendők. Személyesen jelentkezők s orgonázni is tudók előnyben részesülnek.

Biharvajda, 1912 március 11.

Magyary Gábor,
reform. lelkész, iskolaszéki elnök.

Javaszi ruháit tisztíttassa

Wacha Róbert

ruhafestő és vegyi-tisztító
gyárában Simonffy-u. 55.

ALAPITTATOTT
1805-BEN.

CSÁTHY FERENCZ

ALAPITTATOTT
1805-BEN.

KÖNYV-, PAPIR- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSE

10,000 KÖTETBŐL ÁLLÓ MAGYAR ÉS NÉMET KÖLCSÖNKÖNYVTÁR. MODERN IRODAI ÉS BANKBEREDEZÉSEK, LITOGRAFIAI, KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTÉSZETI MUNKÁK FELVÉTELE.

DEBRECZEN, PIAC-UTCA 8. SZ. (A KERESKEDELMI ISKOLA ÉPÜLETÉBEN.)

M. KIR. POSTATAKÁRÉK ÉS CLEARING-SZÁMLA. — TELEFON INTERURBÁN 296. SZ.

Mélyen tisztelt Cim!

Szives tudomására hozom, hogy boldogult emlékezetű bátyám Csáthy Ferencz elhunytán folytán a Csáthy-féle könyv-, papir- és zeneműkereskedést, amely ősi hagyomány gyanánt firól-fira szállott, mint a családnak a könyvkereskedés terén teljes szak-képzettséggel bíró tagja a jelenlegi cég meghagyásával átvettem s azt eddigi tapasztalataim felhasználásával a modern igényeknek megfelelően fogom tovább vezetni.

Midőn ezt szives tudomására hozom, kérem a nagyérdemű közönséget, hogy üzletemet továbbra is nagybecsű pártfogásával támogatni sziveskedjék s egyben figyelmét bátorítok a következőkre felhívni:

Könyvkereskedésemben folytonosan raktáron vannak a **classicus modern** és **szépirodalmi, törvény-, tudományi-, hit- és történet-tudományi-, gazdasági-,** valamint **minden más szaktudományi termékek** és **iskolai segéd kézikönyvek, ifjusági iratok** és **képeskönyvek: úgy magyar mint más idegen nyelveken;** készletben vannak továbbá **imakönyvek** diszes és egyszerű kötésben, valamint ünnepi ajándéknak alkalmas más **diszkötésű** művek is, **ugyszintén a protestáns irodalom összes termékei.**

Nagy választéka van könyvkereskedésemben **mindennemű zeneműnek,** a legjobb és legkedveltebb szerzőktől, amire ezentúl is nagy gondot fordítok. Felhívom nagybecsű figyelmét **papirraktáramra,** melyet a mai kor igényeinek megfelelően rendeztem be.

Elvállalok mindennemű modern irodai és bankberendezést, továbbá litografiai, könyvnyomdai és könyvkötészeti munkákat. Kívánatra rendelések céljából személyesen is megjelenek.

Mindennemű bel- és külföldi, politikai, szépirodalmi, divatlapokra és **folyóiratokra előfizetési megrendeléseket úgy helyben mint vidékre, bármely időben elfogadok,** s azt kellő pontossággal s lehelő gyorsasággal teljesítem.

Videki megrendelések gyors és pontos teljesítésére **különös gondot fordítok.**

Üzletemet t. Cimnek pártfogásába és jóindulatába ajánlva, vagyok

kiváló tisztelettel:

Csáthy Kálmán.

Debreczen legnagyobb

és legolcsóbb

uri, fiu és gyermek

ruha áruháza

Gerő E. Ernő Debreczen

Piac-utca 41. szám.

Hajdumegye egyedüli külföldön
tanult kötszerész mester

VITÁRIUS SÁNDOR

Debreczen, Piac-utca 16. Alföldi Takaré-
:: :: :: pénztár palota :: :: :: ::

készíti a jelenkor legjobb
sérvkötőit, haskötőit, keztyűit,
múlábakat, műkezeket és
:: :: :: egyenestartókat. :: :: ::

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszmüves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Feljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-
szeti, diszműcikkokban és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-
leumokra.

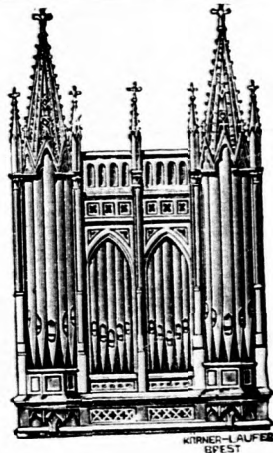
Aranykönyvek egyházak számára mely jótékon
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószekeken
vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskoiák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, —
számítások különleges munkákhoz, — mint *Diszáblák*, *Emlék-
lap* és *aranykönyveken*, *rajzokkal*, *kivánatra izletes
stylusban*, *levéltári okmánytartók*.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1907-ben.

Alapított
1897-ben

Angester József és Fia
Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HÁRMONIUMOK minden nagyságban

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi
könyvkiadóhivatalában
Debreczenben

ujabban megjelentek:

	Ara füzve	kötve
Barosa János , Gyászdalok ref. éneke- vezérek használatára	K 2—	
Debreczeni Lelkészítár . IX. kötet .		K 10—
Eröss Lajos dr. , Református hit- tudomány (Dogmatika).	K 4—	K 6—
Jánosi Zoltán , Papi dolgozatok VI. k.		K 6—
Lukácsy Imre , Egyházi beszédek . .	K 4—	
Mitrovics Gyula , Összegyűjtött Papi dolgozatok VI. kötet		K 7—
Peti Lőrincz , Egyházi beszédek II.	K 4—	K 6—
" " " " III.	K 4—	K 6—
" " " " IV.	K 4—	K 6—
Renan Ernő , Az evangéliumok és második keresztyén nemzedék . .		K 9—
Renan Ernő , Az antikrisztus		K 9—
" " Szent Pál, a keresz- tyénség eredetének története . . .		K 9—

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelme-
sebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánli továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál-
batnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-
éremmel kitüntetve.

Szőnyeg és butorszövet

gyárosok

HAAS FÜLÖP ÉS FIAI

DEBRECZEN, PIAC-UTCA 59. SZÁM.

Nagy választékban: Finomabb és olcsóbb szoba szőnyegek, fali és ágy elé való szőnyegek, futók, ágy- és asztalterítők, hencser átvétők, szövet és csipke függönyök, applikált stoorok, ágy- és menyezetterítők, paplanok, gyapjutakarók és lópokrócok, uti takarók, kecske és angora bőrök, rézagyak és függönytartó rudak, nemkülönben remek kivitelű perzsa és smyrna szőnyegek, átvétők és szobaösszekötők.

GYÁRAK: SOPRON—EBERGASSING.

Debreczen szabad királyi város

világítási vállalata

városi üzlet Piac-utca 81. sz. alatt.

Elvállalja: légszesz és villamos vezetékek és felszerelések be-
rendezését világítási és ipari célokra. Gázkályhánál és főzők-
nél az elhasznált légszesz legfeljebb egyharmadrész áru, mint
a tüzelés költsége. Szép és olcsó lámpák, csillárok és hozzá-
való felszerelések kaphatók. Szállít mindenféle dinamó gépeket
és villamos motó- **pirszén (kocsz)** házhoz szál-
kat. — Elsőrendű **porosz kőszén** megrendelhető a lég-
és tiszta: **fekete kőszén kátrány** szeszyárban vagy a
városi üzletben. Valamint épületek és favazak megvédésére való
tetszés szerinti mennyi-
ségben. — Mindennemű
felvilágosítással szívesen szolgál az igazgató:

Debreczeni Jenő _____
gépészmérnök.

Gyári telefon: 74.

Városi üzlet telefon: 90.

MOLNÁR FERENC

ZADOR LAJOS UTÓDA

NŐ DIVATTERMÉBEN

FŐ-TÉR, VÁROSHÁZ ÉPÜLET

a legszebb tavaszi újdonságok:

gyapju, costum és ruhaszövetek
doubl és gangant selymek,
angol ruba vásznak és mosó
grenadinok,

mindenféle diszítések és

napernyők, női és gyermek felöltők

dús választékban megérkeztek.

Pilseni Sörház

Sternád Ferenc

Debrecen, Piac-utca, Kossuth-u. sarkán.

Debreceni Első Takarékpénztár palotájában.

Modernül berendezett pince

Étterem és sörcsarnok.

Vidékiek találkozó helye.

Kitünő magyar és francia konyha.

Tisztán kezelt italok.

Valódi pilseni sör.

Figyelmes, pontos és előzékeny kiszolgálás.

Előre megrendelt társas ebéd és vacsora mérsékelt áron

TELEFON 958.

Debreczenben.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben

Piac-utca 16. szám saját palota.

A l a p t ő k e: 2.400,000 korona.

T a r t a l é k o k: 1.400,000 korona.

Érdekközösségekben a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankkal.

Üzletágai:

Takarékbetétek, csekkszámok. Váltószámítás, törlesztéses és jelzálogkölesönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások; hitellevelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra.

Saját áruraktár.

safe-deposit (maganletét pénztár).

Affiliált intézete:

Kabai takarékpénztár részvénytársaság; Nádudvari takarékpénztár részvénytársaság; Hajdunánási takarékpénztár részvénytársaság.

Fióktelep: Vámspércs.

Van szerencsém becses figyelmét felhívni budapesti mintára berendezett saját készítményű

kész férfiruha-üzletemre,

hol dúsz raktárt tartok úgy férfi, fiu- és gyermekruhákból, valamint a legfinomabb bel- és külföldi szövetekből, melyekből a legegánsabb férfi öltönyt, felöltőt, vagy téli kabátot **mérték szerint** a legegánsabb kivitelben, jutányos árban készítek.

Ennek meggyőződésére kérem a közeledő időny beálltával leendő szükségletének fedezésére engem megbizni s bizton tudom, hogy már az első rendelés után állandó vevőim közé fogom sorozhatni.

Üzégvezető:

Fettmann Sándor.

Tisztelettel:

Róth Adolf.

Koncz

mindennemű ruhát, valamint csipke- és szövet-függönyöket kifogástalanul

fest és vegyileg tisztít.

DEBRECZEN.

Gyár és főüzlet: Arany János-utca 10. sz.
Fiók üzlet: Batthyány-utca 2. szám.

TELEFON 701. SZ.

MERCUR

összes rendszerű IRÓGÉPEK műszaki vállalat
 Debreczen, Arany János-utca 2. szám.
 IRODA ÉS TELEP TELEFON SZÁM 540.

A teljesen látható írásu kizárólagos képvisel-
lete Hajdú-, Szat-
már-, Szabolcs- és
Szilágymegyékre.
ADLER-IRÓGÉP

**Kívánatra az írógépet minden vételkötelezettség nélkül bemutatjuk.
 Modern berendezésű nagy javítóműhely.**

Írógép kellékek. — Jókarban tartások. — Amerikai irodai
 berendezések. — Irodai felszerelések és üzleti könyvek.
 — Gyors- és írógép iskola. — Gépiró munkák és máso-
 lások elvégzése.

Eredeti amerikai, angol és magyar gyártmányu
CARBON (SZÉN) PAPIROK
 eredeti csomagolásban.

**Másoló, sokszorosító, kapcsoló, fűző, lyukasztó, hegyező és
 boríték nyitó gépek raktára. — Minden rendszerű használt író-
 gépek eladása, becserélése, javítása és kölcsönzése.**

— Takarékpénztári, ügyvédi és üzleti nyomtatványok. —
Teljes irodai felszerelések raktára.

villanyerőre berendezett
MERCUR NYOMDA VÁLLALAT

nyomda és iroda:
DEBRECZEN, HATVAN-UTCA 25. SZ.
 TELEFON 548.